

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

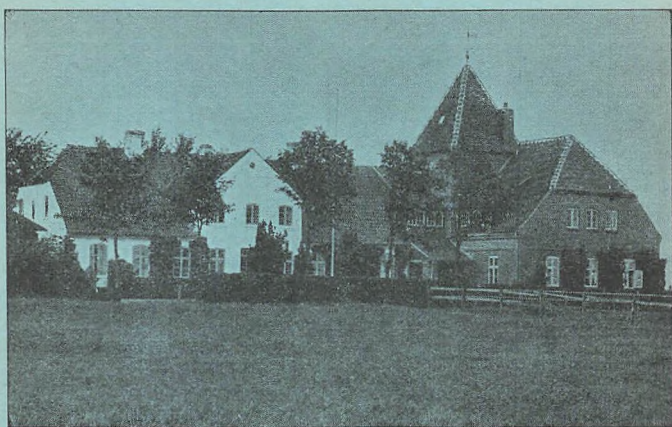
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Julehilsen

fra

Drigsted Højskole

• 1917 •

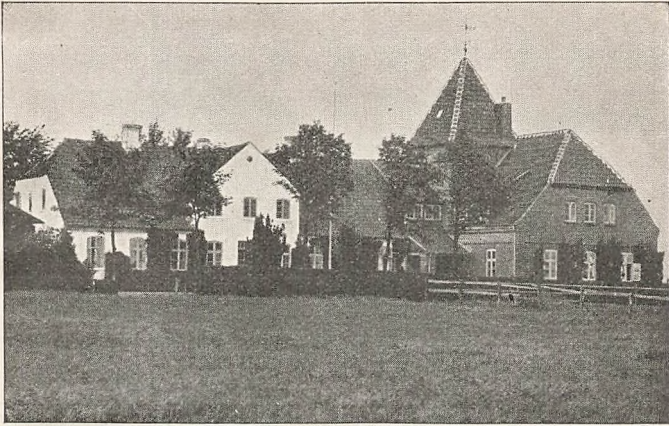
— Udgiven af Elevforeningen —

Familien Rosendal, jens.

Modtog hermed ønsket
om en glædelig jul og et godt
nyårs gaa

Alfred Nøbbe

Horsensyd.

Julehilsen
fra
Drigsted Højskole
• 1917 •

Udgivet af Elevforeningen

•Højskolebladets Bogtrykkeri i Kolding

Statens pædagogiske Studiesamling
København

H

Den lyse Linie.

Det er helt underligt at tænke paa, at Julen nærmer sig med snare Skridt; Timerne rinder, Dagene gaar, og før man rigtig ved af det, staar Julen for Døren, det er bleven Solhvervstid.

I gamle Dage var det Skik her i Norden, i det yderste Thule, at man ved Solhvervstid gik op paa de højeste Bjerge for at spejde efter Solens Genkomst, og naar man da havde set dens lyse Ansigt igen, bragte man Glædesbud om dette til dem, der boede nede i Dalene.

Man forstaar i Tider som disse den Slags meget bedre end ellers. Man forstaar dem, der kravler i Fjeldet for at se Solskinsguld over Jorden paa ny, og som, naar de har set det, iler af Sted for at glæde dem, der sidder med stærke Længsler i Dalenes lange Nattemørke.

Man kan føle, idet man sidder og tænker paa at sende Julebud og Hilsen ud til gamle Venner, at det maatte være lifligt fra et højt Sted at se Lysning og nyt Gry til Dag efter den lange Krigsnats Mørke og saa kunne bringe dette Bud til andre, der længes og lider, som man selv gør. Hvilken jublende Fryd at vide dette: Nu er det store Solhverv for Haanden, nu gaar det mod den lyse Tid, den varme Tid. Vi *har* været længst nede, det gaar opad igen.

Men saaledes er det ikke. Man kan ikke selv være Budbringer, og der er heller ingen andre, der har været saa højt oppe, at de har kunnet se det nye Gry og bringe Bud derom. Og derfor vil den Jul, der nu kommer, blive mærkelige, end nogen anden Jul har været. Julestjernen har

vel aldrig tændt sit Lys over saa mørk en Jord som nu, rent menneskelig set, eller skinnet over saa megen Nød og Elendighed, saa blodige Begivenheder og saa mange Folkeslags navnløse Kvaler. Og selv om Nøden endnu ikke har banket paa ens egen Dør med sin tunge Kno, kan man ikke lukke sine Øjne eller sit Hjerte for alt det udenom, og det vilde da ogsaa være forfærdeligt for en selv, om man kunde det.

Der vil blive anderledes mørkt rundt i Hjemmene, end der plejer at være. Man faar ikke Raad til at gøre lyst i Stuerne, og selv om man havde Raad til det, saa kan man ikke skaffe Lys til Veje. Juletræerne vil blive mindre, færre og mindre glimrende, end de plejer at være. Men det vil endda nok være til at komme over. Vi kan maaske have Gavn af at mindes, hvad Selma Lagerlöfs gamle Farmor sagde til hende, da hun var en lille Pige: „Det er ikke paa Lys og paa Lamper, det kommer an, og det er ikke paa Maane og Sol, at der ligger Vægt; men det, som er nødvendigt, det er, at vi har saadanne Øjne, der kan se Guds Herlighed.“

Maaske kan Lysmangelen faa os til bedre end før at se Stjerner paa Vinternattens Himmel og glæde os ved, at der *er* Lysglimt i Mulmet.

Det vil ogsaa komme til at knibe med Varmen. Brændselet er lidt og dyrt; men det kan godt faa Betydning paa anden Maade, at man tvinges til at rykke tættere sammen paa Bænkene i de mindste Stuer, gamle og unge, Husbondsfolk og Tyende; man vil maaske kunne opdage et og andet hos hinanden, som man ikke havde ænset før, men som nu kommer frem til fælles Glæde.

Sulten vil ogsaa vise sit uhyggelige Ansigt i den kommende Jul, som den ikke længe har vist sig. Og selv om vi her hos os vil blive skaanet for det værste, saa vil Julemaden nødvendigvis blive anderledes, end den plejer. Der vil komme til at mangle en Del af de Retter, man er vant til at se paa Julebordet. Men vi kan maaske have godt

af at lære, at det med al den gode Mad, de mange Slags Retter og Kager har spillet en alt for stor Rolle hos os; adskilligt mindre kan her gøre det, uden at der vil føles noget Skaar i Juleglæden og Julestemningen.

Men værre end Dyrtingsforholdene her i vort Land er det store Sindenes Mørke, der vælder frem imod os fra alle Sider, fra de store Lande, hvor Krigens onde Aand raser, saa vel som fra vort eget lille Land, hvor den samme Aand har vist sig. Og værre end Vinterkulden er den Hjerternes Kulde, som vi kan føle om os og i os, som stiger imod os og tynger og truer Livet. Jo længere Krigen varer, og jo mere Krigens unormale Forhold breder sig, des dybere bliver Mørket og des højere Kulden. Den Sum af Ondskab og Had, af Egennytte og Lavhed, af Ukærlighed og Uretfærdighed, som disse Tider og Forhold har skabt, avler ny Ondskab, nyt Had og andre bitre Frugter fra Dag til Dag; thi man kan ikke sanke Figen af Tidsler.

Vi mærker det alle; vi ved det maaske knap; men det er der paa et eller andet Felt; lønligt og stille griber et forgiftet Punkt mere og mere om sig et eller andet Sted i Karakteren og lægger øde, som en sund Organisme efterhaanden kan blive gennemtrængt af Sygdom og Død.

Kan vi Mennesker nu ikke fra de høje Udkigspladser komme med Glædesbud om, at Natten er forgangen, og Dagen kommen nær, saa kan vi maaske alligevel styrke hinandens Livsevne ved et eller andet godt Raad, ved at pege paa noget, som det kan have Betydning at standse ved og overveje.

Et saadant godt Raad er det, at vi maa passe paa i denne Tid, at vore Hjerter ikke bliver kolde, at vi holder vort Øjesyn lyst og friskt og ikke taber Modet.

Fra Hjertet udgaar Livets Kilde, og Øjet er Legemets Lys. Og det kan ikke hjælpe, om vi vil sige: „Ja, det kan vi nu ikke selv gøre noget ved. Hjertet det bliver, som det maa og skal efter det, som Livet møder os med, de lyse, friske Øjne kan man ikke uden videre selv skaffe sig.

og Modet det bliver vel ogsaa, som det skal.“ Nej, vi maa møde de ødelæggende Kræfter med Modangreb, ruste os og styrke os til denne Strid, saa godt som vi kan, og hvor som helst. Vi skal rejse os imod Kulden og Mørket om os og i os i Forstaaelsen af, at skal de vige, maa det ske derved, at vi overvinder dem. Det er os Mennesker, det først og fremmest kommer an paa; det er os, der kaldes paa. Vil vi ikke noget, saa sker der intet. Der skal Selvhjælp til Guds Hjælp, eller som det hedder med andre Ord: „Hjælp dig selv, saa hjælper Vorherre dig.“

Krigen er Menneskeværk, Mørket og Kulden skyldes Menneskene selv; Gud har gjort sit, har i sin uendelige Kærlighed lagt alt saaledes til Rette for os, at blot vi vil lyde hans Bud og vandre hans Vej, saa vil hans Herlighedsrige allerede her paa Jorden staa os aabent, og han vil hjælpe, naar vi beder ham derom.

Man har sagt, at Gudstro, Kristendom, er ikke for dem, der vil fremad i Verden, ja, at Kristendommen har sinket Arbejdet for bedre Livskaar, menneskelig set, og hindret Virkeliggørelsen af de sociale Idealer: Frihed, Lighed og Broderskab; men det er falsk Tale; man maa have stirret sine Øjne blinde paa andre Felter for at kunne sige sligt.

Gennem al Religion søger Menneskene Forbund med Livsmagter, der er stærkere end dem selv, og Fremtiden vil tilhøre de Folkeslag og Enkeltmennesker, der tør tro paa Muligheden af at slutte Forbund med Livets og Lysets Magter, og som med Haab tør se Fremtiden i Møde. Livets værste Kætteri er det at mangle Haab.

I Kristendommens Lys blegner alle de andre Religioner. Den aabenbarer en langt mere straalende Fortsættelse af Livet end nogen anden Religion, den lægger Glans over de lange Maal og signer Forbundet med Lysets Magter mod Mørket indadtil og udadtil. Troen paa Livet og Livets Fremgang mod et højt og sejrrikt Maal er og har alle Dage været en mægtig Løftestang i det menneskelige Arbejde, og Kristendommen bejler til den faste fremadrettede

Menneskevillie, til Handlingssiden hos os og gør os til Guds Medarbejdere.

Naar der er sagt til den gamle Pagts Mennesker og dermed til alle følgende Slægter: „Gør eder Jorden underdanig, saa udvider og udfylder Kristendommen dette Bud med Jesu Ord: „Gaa ud og gør alle Folkeslag til mine Disciple, og lær dem at holde alt, hvad jeg har befalet eder.“ Og i sin mægtige Tale paa Bjerget minder Jesus for alle Tider sine Disciple og Brødre om, at de skal være Jordens Salt og Verdens Lys; de skal hindre Forraadnelse og være en Modvægt mod de opløsende Kræfter, og de skal lyse op i Mørket, være Staden paa Bjerget, Lyset paa Stagen, ud i Dagen og Dagens Strid, saa de kan ses.

Derfor er Kristendommen netop en Religion for dem, der har Mod paa Livet og vil fremad, og naar vi beder: „Ske din Villie!“ da mener vi dermed, at vor Villie maa falde sammen med Guds Villie, saa vi bliver hans Tjenere og Redskaber til Udførelse af hans Planer.

Men skal vor Gudstjeneste for Alvor blive Mennesketjeneste, skal der blive Kraft over vort Arbejde i Lysets Tjeneste mod alt Mørket, da har vi Brug for det varme Hjertelag, det tillidsfulde Mod og det lyse Livssyn. De haabløse Slægter og de trætte Mænd er ikke paa Livets Side; thi Livet kaarer de troende, de forhaabningsfulde, de varmhjertede og energiske Mennesker. Dag og Daad er Kæmperim.

De gamle Grundtvigianere var vistnok af en lysere, varmere og hjerteligere Støbning end vi, der nu kalder os Grundtvigs Disciple. Jeg synes, at jeg kender en og anden iblandt os, som nu med milde Øjne under de hvide Haar staar som et Minde om noget, der svandt. Udtrykket: den glade Kristendom hører man aldrig nu benyttet om det grundtvigske Menighedsliv, og de glade Grundtvigianere med det hjertelige, aabne Væsen og det milde Smil under den bløde Hat bliver sjældnere og sjældnere. Deres Livshengivelse var saa fuld af Fortrøstning og deres Livstillid saa enkel og ligetil.

Grundtvig selv havde det mægtigste Fremtidshaab, ikke mindst for Norden, og han saa lyst og stort paa Udviklingslinien.

Det møder os f. Eks. i hans Haandbog i Verdenshistorien, og det var det, der greb Kold saa stærkt, da han fik denne Bog i Hænde. Kold siger herom:

„Det var mærkværdigt, hvilket Indtryk det gjorde paa mig at se, Gud saaledes planmæssigt gennem Tiderne førte Menneskeslægten fra den ene Sandhedserkendelse til den anden, og den sikre Forvisning slog mig, der saa ofte udtales i denne Bog, at Menneskeslægten skal ende med en Triumf over Død, Mørke, Kedsommelighed, Træthed, Tomhed og Øde. Det var noget ganske nyt for mig; men saa snart jeg havde læst det, slog det mig straks, at saaledes er det og ikke anderledes.“

Menneskeslægten ende med Triumf over Død og det, som Dødens er — hvilket mægtigt Livshaab, hvilken lyssende Udviklingslinie!

Fra Kold gik denne Tro og dette Haab i Arv til hans Disciple, det fulgte dem ud i den Gerning, de hver for sig fik at øve, og ikke mindst fulgte det dem af hans Elever, der blev Skolemestere, og gjorde saa højt til Loftet inde i deres lavloftede Skolestuer.

Vi yngre er vist mere tilknappede og skarpe af Støbning. En anden Tidsalder har draget sine Træk i vore Personligheder. Vi er maaske nok i mange Maader klogere end de gamle; men vor Livstillid er ikke saa enkel, vort Haab svinger sig ikke saa dristigt i Sky som deres.

Ved Siden af Grundtvigs stærke Røst har vi hørt andre Stemmer, og de talte i anden Retning, de talte Tvivlens Sprog og forkyndte intet Livshaab.

Om J. P. Jacobsens „Niels Lyhne“ skrev Georg Brandes: „Det er ingen Lære, men blot Indsigt i de haarde Vilkaar, som Livet byder. Denne Bog handler om, at vore Forsøg har den Skæbne at slaa fejl, vore Vaaben den at klikke, vort Mod den at smelte, vor Villie den at springe som

Glas. Magterne leger med os; thi vore Længsler fortærer os, naar de ikke stilles, gennem Savnet, og naar de stilles, gennem Skuffelsen, der følger, og Skuffelsen afføder ny Længsel og den — ny Skuffelse.“

Og Jacobsen selv siger: „Hvert Lykkeslot, der rejser sig, det har Sand blandet ind i den Grund, hvorpaa det hviler, og Sandet vil samle sig og rinde bort under Murene — langsomt maaske, umærkeligt maaske; men det rinder Korn for Korn.“

En anden af de yngre danske Digttere, Niels Møller, der i sin Ungdom drog ud med Sindet fyldt af stolte Drømme, skriver følgende:

„Livet lyste mig i Møde som en Frugt i mine Hænder,
lilflig, glat og rund at finde, stærk i Duft og sød i Smag.
Frugten blev en bitter Løgurt, og dens skøre Skal jeg kender;
jeg har plukket den i Stykker, Skal for Skal og Lag for Lag,
og jeg vandt kun vaade Øjne og den salte Graad, som brænder.“

Det er trist og temmelig haabløst. Den Slags giver ikke Tillid til Livet, ægger ikke nogen til at give sig i Kast dermed; det gør Henrik Pontoppidan ikke heller, naar han i Eventyret om Ørneungen kommer til følgende Resultat:

„Det hjælper alligevel ikke, at man har ligget i et Ørneæg, naar man er vokset op i Andegaarden.“

Se, alt det har vi ogsaa mellem saa meget andet lyttet til, da vi var unge, og saa har vi følt Pustet af Darwinismens Vind, været stillet over for dens haarde Lære om Kampen for Tilværelsen som det dybeste Livsprincip og set dette Livsprincip præge Litteratur, Kunst, Politik og Samfundsliv, og saa har vi oplevet Verdenskrigen. Derfor er vi ikke saa umiddelbart sikre paa Udviklingens straalende Forløb og Udgang, vi har mere skullet kæmpe os frem til den lyse Tro og det store Haab, og derfor føler vi større Trang til at minde os selv og andre om, at det gælder at holde Hjertet varmt, bevare det gode Mod til og det lyse Syn paa Fremtiden.

Og der er det godt og gavnligt at fæste sin Opmærksomhed

ved den lyse Linie i Udviklingen og se paa det gode hos ens Medmennesker. Det giver Tryghed og Mod, naar vi finder Orden og Sammenhæng i Livet og ser det ifølge sin egen Plan stræbe imod Skønhed, Harmoni og Lykke.

Hvem kan f. Eks. følge den store opstigende Udviklingslinie inden for Planterne uden at se den lyse Linie. Vi kan blot tænke paa Overgangen fra Vindbestøvning til Insektbestøvning, en Overgang til større Økonomi og rigere Skønhed inden for Plantelivet, samtidig med at Insektverdenen bliver blidere og lysere. Blomsterne faar prægtigere Farver, mere sammensatte Former og lifligere Duft, og i Stedet for Insekter, der ligger paa Lur i mørke Kroge for at dræbe med Gift og med Dolk, faar vi de fredeligt summende Blomsterfluer og flagrende Sommerfugle, der fylder Sommerdagen med Liv og Farvespil.

Samarbejdet ude blandt Planter og Dyr saa vel som Menneskenes Samarbejde med begge disse Livsgrupper gør Livet stadig mere harmonisk og lyst og fredeligt. Den gensidige Hjælps Princip bedrager ikke, virker ikke til forkert Side. Sumpene med de klamme Taager og de giftige Myg maa vige for den dyrkede Kornmark, Junglens indfiltrede Rædsel med lurende Rovdyr forsvinder for det aabne Landskab med Indelukker med fredeligt græssende Husdyr og Landsbyer med fast bosiddende Mennesker, hvor de praktiske og aandelige Livsevner kan blomstre og blive udnyttede, og hvor Vaabnene efterhaanden smedes om til Plove og Haveknive, fordi retslige Aftaler træder i Stedet for den voldelige Afgørelse. Det gaar her stadig fra det mindre gode til det mere gode.

Kommer vi først til at se ud ad den Udviklingslinie, faar vi snart en Følelse af, at vi maa være med, og at det kan nytte noget at være med i Arbejdet for at gøre Jorden lysere og Menneskelivet mere værd at leve, for i dette Arbejde kan vi først komme til at udfolde den ejendommelige Personlighed, som vi sidder inde med. Jo bedre og rigere mit Liv kan blive, des lykkeligere for mig selv og des mere

til Gavn for alle dem, der er omkring mig, og som Dagen og Vejen fører mig i Forbindelse med. Alt hvad der hæmmer mig og holder mig nede, gør Fortræd for alle de andre, gør Livet som Helhed fattigere. Derfor bliver jeg ganske naturligt interesseret i alle de andres Liv og Lykke, der er levende Sammenhæng imellem os. Og jeg forstaar, at jo inderligere og stærkere mit Folk kan faa Lejlighed til at leve sit eget Liv og udfolde sine folkelige Evner, des lykkeligere bliver det, og des mere værdifuldt bliver det som Medarbejder for alle de andre Folkeslag og Nationer.

Jeg føres ad den Vej ud over det at være mig selv nok ind i en rivende Udviklingsstrøm i Forbund med alle Mennesker, ind i et Verdensarbejde for at sprede Kulden og Mørket, Angesten for Udkommet og Bekymringen for Brødet og Hjemmets Liv, saadan som det var Guds Villie, naar han bød Menneskene gøre sig Jorden underdanig.

Og det er „en stadig Trøst under alle Vanskeligheder, store som smaa, at vide, at selv det mindste Arbejde hører med ind i det store Værk, at ingen eller intet er glemt eller ladet af Syne, at der altid er Tusinde Grunde til at fatte Mod, og at de bedrager sig mindst, der haaber mest.“

Grundtvig har nok Ret — trods alle Ravneskrig om det modsatte. Menneskeslægten skal ende med Triumf over Død og alt det, som Dødens er. Det faar vi bekræftet, naar vi ser os godt for i Naturens og i Historiens Verden. Livets Fremgang og Sejr, det er Tilværelsens dybe Mening; det er vel værd at holde dette fast under Trykket af onde Tider, Mørke og Kulde. Solhvervet *maa* komme; thi paa Bunden af Menneskehjertet ligger Længslen efter Lys og Lykke, og Villien til det gode skal nok finde Udvej — med Guds Hjælp.

Det, som det gælder om for os, er at bevare Hjertet varmt; thi det er Livsfornyelsens Kilde, bevare det frejdige lyse Mod og de Øjne, der kan se Guds Herlighed, saa kommer vi nok gennem Mørket og faar Bugt med Kulden.

Der er sunget om Julen, at den kommer med Solhverv

for Hjerterne bange. Det er rigtigt. Julebudet i Vinterens Vaande om Barnet i Krybben til Menneskenes Frelse og Fred — det er Glædesbudet til dem, der sidder i Dalene og længes efter Lys, og det trænger vi til at høre hvert Aar paa ny, og ikke mindst i Aar ind under Jul, naar Natten bliver saa lang og saa mørk, og Taagen skjuler den korte Dags Sol.

Gid Julen maa møde aabne, længselsfulde Sind som aldrig før, saa Glæden og Takken kan blive rig og stor!

Modtag hermed Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar fra alle os her paa den gamle Skole.

Kristen A. Lange.

Glædelig Jul!

Julen er kommen med Solhverv
for Hjerterne bange.
Jul med Guds barnet i Svøb
under Englenes Sange
kommer fra Gud,
bringer os Glædskabens Bud.
Æren er Guds i det høje!

Ja, Julen kommer ved Solhvervstid, og den bringer Solhverv for de bange Hjerter ved ham, der kom som Julegæsten, om hvem Herrens Engel bragte sit Budskab, idet han sagde: „Frygt ikke, ti se: jeg forkynder Eder en stor Glæde, som skal være for alt Folket“.

Et Menneske, der finder Bund i sin egen Sjæl, finder også dér det bange Hjerte. Han finder Synden i sig selv, men kan da også finde Muligheden til at kunne høre Englels Forkyndelse: Frygt ikke; ti se — jeg forkynder Eder en stor Glæde.

Det er ikke blot ude i Naturen, at det nu er ved Solhvervstid, at den store Vending foregår. Det er også i Menneskeverdenen, hvor Gud i sin Søn som Frelser vender sig til alle dem, der vil modtage ham og i ham finde den eneste Redning til evig og fuld Frelse med en Takkesang for Guds Nåde, langt ud over, hvad vi i disse Tider har Evne til at kunne magte.

L. Maltesen.

Julebetragtning.

„Forvunden er nu al vor Nød,
os er i Dag en Frelser født.“

Saadan synger vi i en af vore Julesalmer. Er det ikke i Modstrid med det virkelige Forhold og derfor Barnagtighed? Sidder vi ikke til Halsen i Nød!

Vi sidder da dybt i Krigens Nød. En Del af vort Folk har været og er med til at døje ondt paa Slagmarkerne og i alle de tomme Hjem dernede. Det kan vel ingen ærlig Dansk undgaa at føle som sin egen Nød, mindst da i Julen, Glædens Højtid.

Vi „sidder mellem Grave“. Der er dem, der har en levende Følelse deraf; de har nylig staaet ved en aaben Grav. Men det gælder egentlig os alle. Hvem af os ved sig sikker!

Vi sidder i og udsat for Bekymringernes Nød. Ingen af os kender Fremtiden, ved, hvad Dagen i Morgen skal bringe, om Sygdom eller andet ondt er paa Trapperne.

Vi sidder endelig i Stridens Nød, Striden mellem godt og ondt i vor Sjæl. Er der ikke i os alle en Trang til at være gode mod hinanden? Julegaverne er vel et Vidnesbyrd herom. Men det lykkes ikke altid og kun saa ufuldkomment. Derfor skal Gaverne bøde herpaa.

Vi sidder med en Blanding af mørke og lyse Minder,

hvor de mørke har en Tilbøjelighed til at blive dem, der raaber højest — og derfor sidder vi i Ufredens Nød.

Skal vi saa blive staaende ved at se os mørke i Hu paa Mørket i os og om os? Nej, for det er, trods alt, sandt, at „forvunden er nu al vor Nød.“ Fordi „os er i Dag en Frelser fød“, „som er den Herre Kristus.“

Kender du ikke en af disse gamle, vi kalder Veteraner, som kom hjem fra Krigen med et Banesaar, et knækket Helbred, som før eller senere lagde ham i Graven? Saa-dan er det med al vor, ja, Alverdens Nød. Ved Jesus Kristus, født af Jomfru Marie, er al vor Nød saaret til døde, og hvad der end er tilbage, er dødsmærket, og den, der tror paa Jesus Kristus, kan se al Nødens Endeligt. Fordi denne Frelser er Kristus, Guds Søn.

Saa er Gud med os i al vor Nød, og „er Gud med os, hvem kan da være mod os.“ Han, som skænkede os sin eenbaarne Søn, skulde han ikke give os alle Ting med ham? Først Syndens Forladelse, saa Sejr i vor Strid mod det onde, til sidst Sejr over den sidste Fjende, Døden.

Kun at vi favnetager Jesus, saa har vi fat i den rigtige Ende.

Barrit, ¹/₁₂ 1917.

C. Vestergaard.

Fra København til Bosporus.

Rejseindtryk og Oplevelser i fremmede Lande.

Foredrag af Murermester Winding ved Vrigsted Højskoles Elevmøde.

Naar jeg nu i Dag skal have den Ære at staa her paa Vrigsted Højskole og fortælle noget om mine Rejseindtryk og Oplevelser i fremmede Lande, vil jeg gerne først have Lov til at sige, at det skyldes Højskoleforstander Lange. Sidste Jul forærede han mig en Bog, som han har skrevet om en engelsk Dame ved Navn Florence Nightingale, der som Sygeplejerske under Krim-

krigen ofrede sig for syge og saarede Soldater ovre paa Vestkysten af Lille Asien lige der, hvor Bosphorus gaar over i Sortehavet. Byen, hvor Lazarettet laa, hed Skutari. Da jeg under Læsningen af Bogen kom til dette Navn, Navnet paa den By, hvor jeg selv for nogle Aar siden havde oplevet noget meget mærkeligt, slog denne Tanke ned i mig, at jeg ved Lejlighed kunde fortælle gamle Venner og Bekendte her i Vrigsted og Omegn noget om en Rejse fra Danmark til Lille Asien.

Naar jeg da skal forsøge at føre denne Forsamling med mig paa Rejse, maa vi benytte de almindelige Befordringsmidler: Jernbaner og Dampskibe; thi flyve derover — saadan som Storcken kan — det kan vi ikke.

Da jeg nu lige taler om at flyve, skal jeg dog ogsaa ganske kort fortælle Dem, at jeg i mine unge Dage, da jeg var Elev her paa Vrigsted Højskole, ofte drømte, at jeg kunde flyve. Det kom maaske af, at jeg rigtig spidsede Øren, naar Lærerne i Verdenshistorien fortalte om fremmede Folkeslag; det var for mig, som om jeg saa ind i en vældig Kæmpekikkert og kunde se hele ny Verdener for mig. Og naar vi saa sang Bjørnstjerne Bjørnsons Sang om Ungdomslængselen: „Ud vil jeg, ud, o, saa langt, langt, langt over de høje Fjælde“, fødtes der stærke Længsler i min Sjæl efter rigtig at komme ud i Verden. Saa drømte jeg, baade da jeg var paa Skolen og flere Aar efter, at jeg kunde flyve højt oppe i Luften. Men det var saa svært for mig at komme op fra Jorden. Jeg maatte, hver Gang jeg vilde flyve, sætte min højre Haand ned om det venstre Ben — uden dette kunde jeg ikke hæve mig fra Jorden op i Luften. Jeg mærkede godt, at i samme Øjeblik jeg satte mine Hænder ned om Benene, var der en *ukendt* Kraft, som løftede mig opad; men jeg maatte bruge mine egne Kræfter og selv hjælpe til. Det første Stykke fra Jorden opad var meget svært; naar jeg først var højt oppe i Luften, behøvede jeg kun at gøre smaa og ringe Bevægelser for at svæve gennem den. Ofte fik jeg den Tanke, at det maatte jo være lettere for mig at springe ud fra et højtliggende Punkt, et Taarn eller lignende, for derved at undgaa det svære Stykke nede fra Jorden; det var en lettere Maade at komme op paa; men jeg syntes, at

det blev mig betydet, at saa var der stor Fare for at falde ned, saa den Vej var ikke raadelig.

Dengang forstod jeg ikke at udtyde min Drøm. Mange Aar senere gik det op for mig, at Drømmen betød, at hvis jeg vilde opnaa mine Ønskers Maal, maatte jeg selv hjælpe til; kun ved egen Energi, Flid og Sparsommelighed i Forbindelse med den *ubekendte Kraft* kunde jeg naa saa vidt.

Det skulde ske langsomt og besværligt — fra Jorden opad, og derfor maatte jeg ikke fra et højtliggende Punkt springe ud for at flyve; thi det var forbundet med stor Fare. Nu drømmer jeg aldrig, at jeg kan flyve og har ikke i mange Aar haft saadanne Drømme; men Udfærdstrangen i min Ungdom fik jeg i noget Maal tilfredsstillet; thi jeg har været i tyve forskellige Lande.

Før vi begiver os ud paa Rejse, maa vi have vort Pas i Orden. Det skal skrives paa baade Dansk og Fransk. Uden Pas kommer man ingen Vegne, har man ikke det i Lommen, bliver man stoppet i Farten, mistænkt og maaske arresteret. Vi maa ogsaa have gode, solide og vel udtraadte Støvler paa, bekvemt Rejsetøj og saa lidt som muligt. Ingen Juveler eller kostbare Genstande fører man med sig, og sine kontante Penge skal man helst have i en solid Lomme paa den indvendige Side af Vesten — Damerne maa have en Lomme paa Indersiden af Kjølelivet — dersom man vil undgaa at miste sine Penge. — Man skal være forberedt paa at træffe Tyve og Røvere alle Vegne, og det er ikke godt at have alt for stor Tillid til sine Medmennesker, naar man er ude paa Langfart.

Vi sætter saa Kursen ad Tyskland til. Paa Grænsen ved Vamdrup Station skal vi fremvise vort Pas, og der er Toldeftersyn af Rejsegods. Derfra gaar det videre mod Syd, og vi kommer snart til Hamborg, der er en stor By med 1300,000 Mennesker. Vi gør ikke langt Ophold der, men kigger lige ind i den interessante zoologiske Have. Her findes bl. a. et Akvarium, hvor man kan se Skabninger, der staar paa Grænsen mellem Plante- og Dyreriget. Der findes Planter, som viser sig at være Dyr, og i det hele er her meget mærkeligt at se.

Vi gaar ogsaa hen og ser den nye Tunnel under Elben. Kommer vi ind i Stationens Ventesal, trykkes der paa en Knap, og vi forsvinder i Dybet ca. 16 Alen ned i Jorden. Her standser man

i et ved Elektricitet oplyst Rum, og man ser foran sig den smukke, hvide, glassurstensmurede Tunnel under Floden, og vi spadserer igennem til den anden Side, mens Skibene sejler over vore Hoveder. Herovre trykkes der ligeledes paa en Knap, og vi hæves langsomt op til Jordens Overflade. Det gaar med tungt belæssede Vogne, som det gaar med os.

Saa farer vi videre med Eksprestoget. Der er saavel Spise- som Sovevogne, saa vi kan faa alle Behageligheder til rimelige Priser.

Nordtyskland er gennemgaaende et magert Land og ser ikke tiltalende ud. Hver Gang jeg har kørt herigennem, har jeg paa Markerne set meget Vildt, og i de mange Søer Mængder af Vildænder. Ensfarvet Kvæg græsser paa Markerne, enten rødt, sort eller hvidbroget.

Vi nærmer os Berlin, den tyske Rigshovedstad, med sine fire Millioner Mennesker; men vi tager ikke derind denne Gang. Jeg har ofte før opholdt mig der paa Gennemrejse, og der er i denne By meget at se, baade ondt og godt. Der gaar Jernbane baade over og under Husene, og der er en vældig Fart over det alt sammen; men som sagt — vi standser ikke, vi fornemmer et Pust fra den store Hovedstad, faar en Anelse af et vældigt pulserende Liv, men kører lige til Köln, hvor vi maa standse lidt.

Köln er en By paa 450,000 Mennesker.

Hvad der først vækker vor Opmærksomhed, er den mægtige og herlige Domkirke — Kölnerdomen — der med sine to høje Taarne rager højt op mod Himmelen.

Grundstenen til denne Kirke blev nedlagt 1248 af Bygmesteren Gerhard von Riehl. Indtil 1814 var Kirken ufuldendt; men da blev det vedtaget, at man skulde have Kirken fuldført, og 1863 var det indre færdigt, men først 1880 den 15. og 16. Oktober blev Kirken rigtig indviet, ved hvilken Lejlighed Kejseren og mange tyske Fyrster var til Stede.

Det har altsaa taget 632 Aar med at bygge Kirken. Ganske vist blev allerede 1322 Koret foreløbigt indviet og taget i Brug af Ærkebiskop Heinrich,

Det var en ny Tidsaand, som dengang i Middelalderen brød

frem i Europa, og den satte først og fremmest Spor i Bygningskunsten. Mennesker følte Trang til at hæve deres Tanker fra Jorden mod Himmelen. De tænkte paa, hvorfra de var kommen, og hvorfor de var kommen her til Jorden. Her var de kun paa Rejse, Himmelen var deres fremtidige Hjem. Derfor lod de deres Tanker symbolisere i Kirkernes opadstræbende Linier; de høje Taarne skulde stadig minde dem og vise dem Vejen. Spidsbuerne er Billedet paa selve Himmelen, som hvælver sig over vore Hoveder.

Paa Kirken er utallige smaa Spir, Figurer og Ornamenter — det er rigtig et Hus, der er bygget til Ære for Guddommen og til Pryd for Jorden og Menneskenes Børn. Stilen er gotisk, og naar man staar og beundrer dette mægtige Gudshus, lægger man Mærke til, med hvilken Ærbødighed Folk nærmer sig og gaar ind gennem dets Døre.

Ja, det er jo romersk-katolsk, det er vore Fædres Tro, som vi hører og ser, naar vi træder indenfor. Men selv om vi er Protestanter, skal vi maaske netop af denne Grund have Ærbødighed for anderledes troende og tænkende Mennesker, baade hvad Religion og Politik angaar. Man maa selv se, selv høre, selv tænke og overveje for at kunne forstaa, handle og dømme ret og rigtigt. Selv om der er meget i den katolske Lære, som vi umuligt kan gaa med til, saa er der saa meget smukt og godt, og naar man ser det smukke og gode, elsker man det.

Idet den troende Katolik træder inden for Kirkedøren, dypper han sine Fingre i det indviede Vand og gør Korsets Tegn for sit Ansigt og for sit Bryst. Han beder da: „Herre, rens mig og gør mig skikket til at møde frem i dit Hus!“

Derefter gaar han saa hen og finder en Plads i Kirken, knæler ned og beder sine Bønner uden at se hverken til højre eller venstre. Fra de ældste kristne Tider har de Krisfne gjort Korsets Tegn paa deres Ansigter og paa deres Bryst som Tegn paa, at de adskilte sig fra de vantro Jøder og fra Hedningerne.

I Gethsemane Have faldt den rene og syndfri Kristus ned paa sit Ansigt i ydmyg Paakaldelse, og han holdt sit Indtog i Jerusalem i højtidelig Procession under Lovsang, ledsaget af en talrig Folkeskare. De katolske, kirkelige Ceremonier giver Gudstje-

nesten et højtideligt Præg. Jeg er ikke Katolik, min Moder var det heller ikke; men hun var meget troende, og hendes Hjerter begærede kun Fred med Gud og Mennesker. Da jeg var Barn, havde jeg tre Brødre, der havde Halsssyge, og de to led i lang Tid meget; de kunde ikke tale, da Betændelsen voksede til i Halsen. Min Moder gik da en Dag ud i vor Have, faldt paa Knæ og bad inderligt til Gud om at tage de lidende Børn hjem til sig i Himmelen, og de døde kort efter. Dengang forstod jeg ikke, at man skulde bøje Knæ for Gud; det var jo noget, som man ikke lærte i Protestanternes Skole; men da jeg som ganske ung for første Gang kom til Belgien og saa, hvorledes Folk knælede i Kirkerne, tænkte jeg paa min Moder.

Vi tager nu Afsked med den stærkt befæstede By Køl'n, og rejser saa ad Rhinen, den smukkeste Rejserute i Tyskland.

Rhinen har sit Udspring oppe i St. Gothards Højalper i Schweiz, dens Længde er 120 tyske Mil, og hvor den er bredest, har den en Bredde af 2500 Fod. Vi tager med Damper, endskønt der gaar Jernbane paa begge Sider af Floden, og Sejladser her er noget af det dejligste, man kan tænke sig. Man sidder paa Skibsdækket og nyder sin Mad samtidig med, at man har Lejlighed til at beundre de opadskraanende Bjergkamme, der er beplantet med Vin. Højest oppe paa de stejleste Tinder troner gamle Borge, af hvilke en Del ligger hen som Ruiner.

Vi kommer forbi Bonn, som ogsaa er befæstet; her ligger det Universitet, hvor Kejser Wilhelm har studeret.

Naar vi saa er kommen et Stykke længere ned ad Rhinen, kommer vi forbi et Mindesmærke, en Obelisk, der er rejst til Ære for en fransk General Hoche, som 1793 her satte over Rhinen med hele sin Armé; derefter kommer vi til den stærkt befæstede By Koblenz og Moselfloden — altsammen paa højre Flodbred. Paa venstre Rhinbred lige over for Moselfloden ligger oppe paa Bjergkammen en meget stærk Fæstning Ehrenbreitstein, bygget 1816, og herfra har man den herligste Udsigt over Mosel.

Engang fik jeg Tilladelse til at komme op paa denne Fæstning. Jeg maatte først til Kommandanten, betale en Mark og skrive mit Navn og min Adresse i Protokollen. Derefter fulgte 2 Sol-

dater med Gevær og Bajonet med mig, en foran og en bagefter. — Paa samme Rhinbred ligger Rhüdesheim, hvorfra der gaar en Tandhjulsbane op ad Bjerget til Niederwald, hvor der efter Krigen 1870 blev rejst et vældig stort Monument — National Denkmal. Det skal have kostet over 20 Millioner. Øverst paa Toppen troner Sejrgudinden, og neden under findes Afbildninger af alle de fra denne Krig berømte tyske Hærførere.

Skulde Franskmændene blive Herrer paa denne Side af Rhinen, vilde dette Mindesmærkes Dage være talte; der vilde næppe blive Spor af det tilbage.

Et Stykke længere fremme, og vi er i Mainz, der som de fleste tyske Byer paa dette Strøg er stærkt befæstet. Her forlader vi Damperen og tager med Toget, og vi kommer saa forbi Worms, bekendt fra Luthers Historie. Her nede i Sydtyskland ser man ofte, at der langs Landevejene er plantet Frugttræer af forskellige Slags; der er Mængder af Frugt, og det er meget rart for den vejfarende, der i Høsttiden kan styrke og vederkvæge sig derved. Rugbrød og Hvidtøl eksisterer ikke i Sydtyskland. Det er Sigtebrød, Franskbrød og mange forskellige Slags Pølser i Forbindelse med Flæsk og Kartoffler, som Landboerne lever af. Sydtyskland er et frugtbart Land, og Tyskerne er flittige, energiske og stiller kun smaa Fordringer til Livet. Men de er af den Mening, at de besidder højere Kultur end andre Folkeslag paa Jorden, hvorfor de ogsaa tror, at Gud har bestemt dem til at herske og regere over andre Lande og Folk.

Saa kommer vi til Strassburg, Hovedstaden i Elsass, og her standser vi lidt. Vi gaar ned ad Hovedgaden til Klebér-Pladsen, hvor et stort Monument er rejst til Minde om den franske General Klebér, der under Napoleon den Store døde for Fædrelandetovre i Ægypten. Naar vi nu er standset her i Strassburg, er det først og fremmest for at se det verdensberømte astronomiske Ur i Domkirken. Vi gaar straks ad Domkirken til, og vi maa først beundre dens Ydre og det høje slanke Taarn. Man fortæller, at der er bygget paa denne Kirke i mere end Tusinde Aar, hvorfor den ogsaa er en Blanding af flere Stilarter, og den skal være bygget paa et Sted, der i Oldtiden var helliget til Gudsdyrkelse. Der skal

oprindelig have ligget en Høj, og paa denne Høj var der en Lund, hvor Druiderne tilbad deres Guder, og hvor de ofrede levende Mennesker til Krigsguderne.

Vi gaar ind i Kirken, hvor vi i Gulvet ser en Brønd, som kaldes Hedningebrønden. I denne Brønd døbttes de første Kristne.

Gaar vi lidt længere ind i Kirken, staar vi over for det berømte astronomiske Ur, hvis Bygmester hed Schwilgne.

Urværket er bygget i tre Etager eller Galerier. I første Galeri, ca. fire Alen over Gulvet, ser man syv Figurer, der symboliserer de syv Ugedage. Begynder vi ved Søndag har vi: Apollo, Diana, Mars, Merkur, Jupiter, Venus, Saturn. Alle disse bevægelige Figurer sidder hver i sin lille Vogn og kører ligesom rundt i dette Galeri; hver Figur er akkurat en Uge om at køre rundt. Dersom man gaar derind en Søndag, holder Apollo midt for og har altsaa kørt sin Omgang i en Uge. Mandag Middag Kl. tolv ser man Diana holde paa Midten, efter at have tilendebragt sin Omgang, og saaledes fremdeles de andre Figurer.

Hæver man saa sit Blik lidt højere til det andet Galeri, ser man symboliseret de fire Menneskealdere: Drengalderen, Ynglingalderen, Manddomsalderen og Oldingalderen. Man ser Døden paa Midten med to Engle, en paa hver Side; det er Dødens og og Livets Engel. Hver Middag Kl. 12, naar Kirkeuret slaar sine tolv Slag, træder Dødens Engel hen og vender Timeglasset (Sanduret), og man ser saa Døden med Leen gaa hen og slaa tolv Slag paa en Klokke, og da kommer frem ovennævnte Olding. Hans Dage er talte; Timen er kommen, da han maa forlade denne Jord. Man ser ham gaa til venstre om bag Galeriet. Naar Klokken saa er $12\frac{1}{4}$, træder Livets Engel hen og slaar et Slag paa Klokken, og frem træder da en Dreng og gaar den samme Vej som Oldingen bag om Galeriet. Nu er der altsaa gaaet en Fjerdedel af Menneskelivet. Naar Klokken slaar $12\frac{1}{2}$, træder den samme Engel hen og slaar 2 Slag paa Klokken, og frem træder Ynglingen og gaar samme Vej som Drengen. Nu er det halve Menneskeliv gaaet. Naar saa Klokken slaar $12\frac{3}{4}$, slaar Engelen 3 Slag, og saa kommer Manddommen i Skikkelse af en Kriger frem og gaar samme Vej. Næste Dag Klokken tolv Middag gentages det samme,

og saaledes symboliseres de fire Menneskealdere. Om Natten skal der være Ro for Menneskene, og de skal hvile; derfor er der ogsaa om Natten Hvile og Ro for disse Figurer.

Men samtidig med at dette Skuespil foregaar Kl. 12, ser man oppe paa det øverste, tredie Galeri Kristus komme frem gennem to Døre, fulgt af alle de tolv Apostle. Alle Apostlene, undtagen Judas, bukkes for Kristus, og han korsers dem. Saa galler Hanen tre Gange og slaar med Vingerne, saa det genlyder højt over hele Kirken.

Dette Skuespil, som man her ser, er enestaaende i hele Verden, og det er meget interessant at overvære; det er noget, man aldrig glemmer. Desværre kommer de fleste Mennesker, der rejser til Schweiz, ikke over Strassburg, skønt Jernbanebilletten giver Ret til at benytte tre forskellige Linier. Folk vælger i Almindelighed den korteste Vej over Heidelberg.

Elsass-Lothringen er fuld af Militær af alle Vaabenarter. I Strassburg især vrimler det med Soldater; Tyskerne vogter godt paa, hvad de een Gang har taget fra andre.

Det er en smuk og meget frugtbar Egn. Gaar man op i Domkirkens høje Taarn, øjner man det skønne Schwarzwald, Rhinen og Vogesernes Toppe, der hæver sig 1400 Meter over Havet, og paa hvis Tinder der knejser gamle, anselige Borge. I Strassburg træffer man mange interessante gamle, kunstfærdigt byggede Bindingsværkshuse, og paa Tagene er der Mængder af Storkereder. Strassburg er en af de Byer i Mellemeuropa, der bedst har bevaret sit hyggelige, middelalderlige Præg.

Den 19. August 1870, da Metz faldt, maatte en stor fransk Hær paa 187,000 Menige og 6000 Officerer under Bazaine overgive sig til Prøjserne. Metz's Fald blev afgørende for den hele Krig, der førte til Elsass-Lothringens Afstaaelse til Tyskland; men Sproget her er Fransk.

Vi forlader saa Strassburg og tager til Heidelberg, Universitetsbyen. Naar man her i denne By møder Studenterne med deres sorte, blaa, røde, grønne, gule eller hvide Huer, lægger man Mærke til, at mange har Ar efter Sabelhug over Næsen eller Kinden. Den, der har faaet de fleste Ar i Ansigtet eller det største

Ar, er temmelig sikkert den største Helt. Man mærker det paa ham, naar han om Aftenen har Plads ved Drikkebordet i Perceo, hvor alle Studenterne samles for at nyde deres mange Krus Øl. Paa denne Studenternes Restauration drikkes kun Øl; Betjeningen er Damer. Enhver, der kommer derind, faar sin Seidel Bier med Klaplaag paa. Man hører aldrig, at nogen forlanger at faa noget. Ønsker man mere, lader man Laaget staa aabent, og straks kommer en Dame med en frisk Seidel. Kommer en fremmed, der ikke kender denne Skik, derind og efter at have nydt kun lidt, glemmer at lukke Laaget, maa han finde sig i at betale for en ny Seidel.

Efter at vi har været en Tur oppe paa det gamle Slot og set det vældige Vinfad, forlader vi Heidelberg og kommer nu til *Basel* paa Grænsen mellem Tyskland og Schweiz, hvor der er Toldeftersyn. Den næste By er *Zürich*, en smuk og moderne By, og derefter kommer *Bern*, Hovedstaden i Schweiz, der ikke alene er en af de mindste, men ogsaa en af de mindst interessante Byer i Schweiz. Her har Regeringen sit Sæde; her bor Præsidenten, der har en aarlig Løn af kun 20,000 Franc, og her er Rigsdagen. En Rigsdagsmand lønnes med 25 Fr. for hver Dag, han sidder i Rigsdagen; men den er kun inde en kort Tid ad Gangen. Sagerne er saa godt tilrettelagte, at Forhandlingerne bliver meget korte.

Bern har sit Navn efter Bjørnegraven, der findes i Udkanten af Byen, og hvor der er flere Bjørne.

Vi kører saa et Stykke længere ind i Landet og kommer til *Luzern*, Turisternes Yndlingsby. Her finder man Schweiz i hele dets betagende Skønhed; her er altid fremmede, og det er Alpe-turisternes Valfartssted. Luzern var i gamle Dage en fattig Markedsplads, hvor Bjerghyrderne samledes, købte og solgte. Nu har Byen mange fine Hoteller, og den ligger jo ogsaa ligesom paa Alfjarvej ved St. Gothardsbanen paa Vej til Italien.

Inde i Luzern ser man inde i en Klippevæg den berømte Schweizerløve, som Thorvaldsen har hugget ud.

• Denne By ligger midt i Schweiz, og her har man altid den dejlige blaa Himmel, ligesom Italiens straalende Sol her mødes med den friske Bjergluft. Om Foraaret, naar Frugttræerne blomstrer,

og naar Blomster hænger i overdaadig Fylde over enhver Murkam og titter gennem alle Sprækker og Revner, medens man overalt hører de mange Floder og Bjergbække, der brusende og syngende iler mod de blanke Søer, siger man til sig selv: „Hvor er her dog dejligt i dette Bjergland! Det er som et Paradis paa Jorden!“

Man kan ogsaa høre, hvor Mennesker synger og glæder sig ved Tilværelsen og ved at bo i dette yndige, herlige Bjergland.

Nogle af de smukkeste Landskaber, som Landet kan fremvise, findes her ved Luzern Sø og Vierwaldstättersøen, og her er ogsaa mange historisk bekendte Steder. Sejler man f. Eks. over Luzern Sø til *Küesnacht*, finder man et Stykke ude paa Halvøen et Relief af Wilhelm Tell og Tells Kapel. Det var her, Helten sprang i Land, da han blev forfulgt. Kapellet blev opført 1388, men blev fem Hundrede Aar derefter i 1883 næsten helt fornyet. Endnu læses der Messe Fredag efter Kristi Himmelfartsdag, og der holdes en Prædiken, til hvilken Befolkningen kommer i festligt smykkede Fartøjer.

Vierwaldstättersøen har sit Navn efter de Søen omgivende fire Kantoner: Uri, Schwyz, Unterwalden og Luzern, som tidligere kaldtes „die Waldstätten“. Her er en storslaaet Naturskønhed. Skraas over for *Brunnen* ser man *Rütli*, hvor Mændene fra de fire Kantoner samledes Natten til den 17. November 1307 og forpligtede sig til at fordrive de østerigske Undertrykkere.

En herlig Tur er det, naar vi saa tager fra Luzern over Berner Oberland til *Interlaken* og med den elektriske Bane fru *Zweisimmen* over Montreux Oberland og ved Aftenstid kommer oppe fra den store 1000 Meters Højde og ser ned og ud over Genfersøen. Første Gang, man gør denne Fart, tænker man: „Hvorledes skal man dog komme ned til *Montreux*, der ligger der dybt, dybt nede!“ Men man opdager snart, at Toget og Jernbanelinien bugter sig som en Slange ned ad Bjerget. Vi nærmer os Byerne *Clarenz*, *Vevey*, *Territet* og *Montreux*, der straalere i elektrisk Belysning. I disse smukke, amfiteatralsk beliggende Byer, hvor der er det vidunderligste og dejligste Klima, og hvor Vinrankerne og og Figentræerne møder en alle Vegne, træffer man en Mængde

fremmede fra andre Lande og Verdensdele. Her er mange fine Hoteller, og det er dyrt at bo her. Fra Montreux kan man se Toppen af Mont Blanc, der ligger hvid af den evige Sne under de lysende Stjerner.

Dejligt er 'det at sejle paa Genfersøen; Skibene hedder „Alfa“ og „Omega“, de anløber alle større Kystbyer, f. Eks. *Lausanne* og *Genf*, og flere mindre Byer ovre paa den franske Kyst. Om Bord paa Skibene faar man god Mad, saa det er i alle Maader behageligt at rejse her.

Da der af de Mennesker, der gæster Schweiz, er saa faa, som kommer op i Højalperne, vil vi fra Stationen *Landquarth* tage med Toget ad den rhætiske Bjergbane op til de øverste Højalper. Ved Udgangsstationen *Landquarth* beundrer vi det vældigt store Lokomotiv, der skal slæbe Toget op i 1800 Meters Højde over Havet. Det er interessant at lægge Mærke til, at naar man hernede fra Lavlandet forlader de frodige Landskaber med Frugtræerne, Blomsterbuskene og Zirplanterne, vil man for hvert Hundrede Meter, man kommer op, se Naturen forandre sig: Luften bliver køligere, kraftigere, stærkere, tyndere, renere, støv- og bakteriefri. Vegetationen gaar gradvis over fra Løvtræer til Naaleskove: Gran- og Lærketræer, for til sidst at ende i Sten og evig Is og Sne. Øverst oppe er Kampen haard mellem Træerne og Naturens Kræfter; Granerne maa kæmpe for Livet og prøve at holde Skansen, som var de Soldater. Luften er krystaklar, Solen smiler saa venligt, og Granen føler godt, at den kun har Sol og Luft at leve af; den har plantet sig selv fra Sten til Sten helt nede fra Dalen, og gennem Tusinder af Aar har den Skridt for Skridt steget op ad de stejle Klipper.

Det er ikke nogen nem Sag at faa anlagt saadan en Bjergbane som den, vi har faret med. Nej, der skal den største Ingeniørkunst og en vældig Mængde Kapital til. Banen bliver jo langt længere, end man skulde tro, fordi den maa gaa i Bugtninger og Slyng for at komme frem og op. Snart løber den rundt om et Bjerg, snart ind gennem Bjerget i en Tunnel, snart over en stor Himmelbro fra det ene Bjerg til det andet over en dyb Kløft; men det gaar stadig opad, indtil den ender oppe i Engadin Dalen ved den be-

kendte Turistby *St. Moritz*, der er det højeste Punkt paa denne Bjergbane. Fra *St. Moritz* kan man saa med Bjergposten køre Syd paa, stadig nedad, over *Maloja* til Italien, eller Nordøstpaa ad Vejen gennem *Engadin Dalen* nedad mod *Tyrol*.

Her oppe i *St. Moritz* eller rettere i hele *Kanton Graubünden* har min Familie og jeg haft Ophold i $3\frac{1}{2}$ Aar. Vi boede dels paa Hoteller og dels paa Villaer, som vi lejede, fuldt møblerede. Her oppe er et meget sundt Klima, hvorfor her ogsaa hver Vinter kommer ca. 10,000 fremmede Gæster fra alle Verdens Lande. Der kan om Vinteren være indtil 30 Graders Varme i Solen og om Natten indtil 40 Graders Kulde. Men her er saa vidunderligt stille, ingen Blæst om Vinteren og aldrig Regn. Man kan hele Vinteren gaa i Sommertøj og med Straahat.

Der drives megen Sport heroppe; her er anlagt store Skøjtebaner, hvor store Orkestre hver Dag spiller for Skøjteløbere og Tilskuere, og her er Kælkebaner og Boldbaner oppe fra det øverste af Bjergene og ned i Dalen. De fremmede dyrker hver Dag det sunde Sportsliv; men det hænder ogsaa, at nogle knækker Arme og Ben. Selvfølgelig løbes der ogsaa paa Ski.

Da Luften er saa tør og ren, ser man aldrig Mos paa Hustagene. Tykmælk kender man slet ikke, da den nødvendige Bakterie ikke findes i Luften. Saa højt oppe findes der ingen Træer, der bærer Frugt.

Her i Schweiz er jo Masser af Bjerge alle Vegne, og som Følge deraf ogsaa Mængder af Dale og Passer, der fører over Bjergene, eller rettere sagt op imellem Bjergene. Her gaar Postvognene, og det er meget interessant at køre med disse Postvogne her i Højdalperne.

Om Sommeren er der 4—5 Heste for hver af disse Vogne; om Vinteren kører man i Slæde, men har da kun een Hest for hver Slæde, hvorpaa der sidder højst 2 Personer, Kusken staar bagpaa. Posten kører i Reglen ud med 4—5 Slæder og altsaa lige saa mange Heste; men der er kun to Kuske, en paa den forreste og en paa den bageste; de tre mellemste Heste styrer sig selv. Er der kun tre Slæder, staar Kusken paa den forreste; de to bageste Heste styrer sig selv og følger tæt efter den forreste, hvorfra Kusken opmuntrer dem ved at knalde med Pisken.

Det sker ofte, at Posten gaar til Grunde under en Lavine, naar Smeltetiden begynder sidst i April. Der kan pludselig komme en Lavine paa Tusinder af Læs: Sne, Sand, Træer og Sten blandet sammen. De, der overfalder af en Lavine, er fortabte. Ofte ramler der store Klippepartier ned, og Bjergtoppene bliver derfor mindre Aar efter Aar. I Klipperne danner der sig lodrette Revner og Spalter, som fyldes med Sne, der om Dagen smelter i Solen og fryser om Natten; derved udvider den sig, og som Dynamit sprænger den Klipperne.

Engang kørte jeg med en af disse smaa Postslæder op gennem *Flüela-Passet*, der gaar fra Engadin Dalen til Davoser Dalen. Paa Passets højeste Punkt, 2400 Meter over Havet, ligget et Hospiz, det saakaldte Flüela Hospiz, hvor jeg boede i længere Tid. Just som vi kørte allerbedst, mistede Hesten for min Slæde Fodfæstet og trillede ned ad en Bjergskraaning. Skaglerne blev snittet over i en vældig Fart, ellers var Slæden gaaet med. Jeg maatte saa vandre i mere end to Timer i over fem Meter Sne op til det omtalte Hospiz. Her saa højt oppe findes hverken Fugl eller Fisk. Der var to Søer paa det højeste Punkt; den ene løb mod Vest, den anden mod Øst, og der var ofte prøvet at sætte Fisk i dem; men Fiskene døde; de kunde ikke døje den tynde Luft og det iskolde Vand, der kommer ned fra de to Bjerge, Schwarthorn og Weizhorn. Jeg var oppe paa begge disse Bjerge, og det var en flere Timers lang Tur fra Hospizet derop. Her kan herske det voldsomste Uvejr, medens der er Solskin og godt Vejr i Dalen; det omvendte kan selvfølgelig ogsaa være Tilfældet. Skyerne kan komme rullende hen ad Jorden, hvor man gaar; man er jo flere Skylag oppe i Luften. Mennesker, der ikke er akklimatiseret, kan heller ikke i længere Tid udholde Livet heroppe, man ligesom dingler. Der kommer Mennesker derop, som hurtigst mulig maa ned igen, da de ellers kan faa Hjerte- eller Lungeslag. De fleste af dem, der ikke har Legemssvaghed, kan godt klare sig deroppe, naar de først har vænnet sig til det; men de maa dog ned paa Lavlandet en Gang imellem. Naar der kommer Heste fra Lavlandet op i Højalperne, maa de i længere Tid staa paa Stald, før de kan taale at løbe ude i fri Luft; nogle venner sig dog aldrig til Klimaet og maa ned igen.

Højalperne tilhører Kantonen, men bliver hvert Aar bortforpagtet. Der kommer saa Hyrder derop med store Flokke af Køer og Faar. Endskønt der er meget sparsomt med Græs trives Kreaturerne udmærket; men der er ingen af dem, der giver Mælk. Højest $2\frac{1}{2}$ Maaned kan de udholde at være heroppe. I Midsommerdage kan der pludselig komme et godt Lag Sne — over en Alen, og da døjer de meget de arme Dyr; thi de maa jo ligge eller staa i Sneen. Men naar Solen bryder frem, smelter Sneen i Løbet af en Dag.

Hyrden har altid en Hund med, og denne Hund forstaar enhver af hans Bevægelser. Naar han viser op efter med Haanden og bøjer Armen nedefter, forstaar Hunden, at den skal fare op foran de øverste Køer og saa drive dem nedefter. En Gang imellem deler Hyrden Salt ud til Køerne, hvilket de synes rigtig godt om og trives godt efter. Som en Sædemand, der gaar med Sækken paa sine Skuldre, gaar han fra Ko til Ko. Koen gaber, idet den gaar ham i Møde, og han stikker da sin Haand med Saltet op i Gabet.

I flere Egne har Hyrden et Horn, som han blæser i, naar Hjorden skal samles.

Alle Køerne i Højalperne er blaagraa af Farve og store af Bygning.

Hyrdens Forplejning bestaar af en stor Pose med Brød, Ost og lidt røget Skinke, som bliver bragt op til ham for fire Uger ad Gangen. Saa kan han drikke Kildevand for Resten. Mennesker ser han saa godt som aldrig i disse Ørkener. Om Natten hviler han i en lille Træhytte, og om Dagen faar han Tiden til at gaa ved at øve sig i at spille paa et eller andet Instrument.

Ligesom Schweizerne elsker Sang og Musik, saaledes er det ogsaa med Dyrene. Hver Ko har sin Klokke om Halsen, og dersom man vilde tage Klokken fra den, vilde den sikkert tabe Lysten til at æde og maaske sygne hen. Naar saadan en stor Flok Køer gaar og græsser, kan de jo levere en hel Musik; thi nogle har større Klokker, andre har mindre Klokker, og hver Klokke har sin Tone. Heste og Faar har ogsaa deres Klokker, som de sikkert ikke kan undvære.

Man ser aldrig et Stykke Reb, hverken paa Køer eller Faar; altid er de løse, selv om de skal føres lange Veje. Ofte ser man ogsaa Heste, som er spændt for Vogne, men uden Tømme. Dyrene kan styre sig selv. Naar de trækker op ad Bakker, forstaar de at krydse Vejen, som da bliver meget lettere. Til Gengæld bliver den saa adskilligt længere; men de har jo god Tid, Kusken kommer i Regelen langt bagefter.

Det er en gammel Skik, at Paaskemorgen gaar de katolske Præster i Højalperne ud og velsigner Kvæget, og samme Dags Aften velsigner de Arneilden.

St. Bernhards Kloster — Berninna Klosteret — ligger paa den modsatte Alpekæde. Der gaar en elektrisk Bane fra Engadin Dalen op over Pontresina til Klosteret (Berninna-Passet). Denne elektriske Bane fortsætter mod Øst til Italien. Klosteret kan rumme 80 Gæster og i Nødsfald det dobbelte Antal. Alle, der kommer derop, faar gratis Kost og Logi, saa længe de bliver der. Munkene er dels Tyskere, dels Franskmænd eller Italienere, og de er videnskabeligt uddannede.

Flere Steder i Alpebyerne bliver den Sne, der falder, ikke kastet væk fra Veje og Gader, men bliver tromlet sammen til en fast Masse, det ene Lag oven paa det andet ligesom en Lagkage, saaledes at hvor der før var to Trappetrin op til et Hus, bliver der nu to Trin ned. Om Natten fryser det til hele faste Trin. Alle Vognene er indrettet saaledes, at de kan sættes paa Slæder.

Schweizerne er store Mestere i at snitte i Træ; alle benytter Fritiden til at snitte, og man ser store Kunstarbejder.

De er ogsaa særlig dygtige til at lave Ure, og de fleste Ure, som vi har i Danmark, kommer fra Schweiz.

Vi faar jo ogsaa derfra den dejlige Schweizerost; naar den er bedre end den danske, kommer det af, at Græsset er fuldt af alle Slags Blomster, og det er dem, der giver Osten den fine, pikante Smag.

Det er dejligt at staa uden for en Skole og høre Børnene synge firestemmig Sang; alle Børn synger efter Noder. I Kirkerne finder man ogsaa Noder til Salmerne. Præsterne maa i flere Kirker ogsaa spille Orgelet. Da Skolebørnene en stor Del af Sommeren

her i Alpeegnene ikke gaar i Skole, maa Lærerne søge Plads paa Hotellerne som Regnskabsførere.

Hotellerne tjener hvert Aar 100 Millioner alene paa fremmede udenlandske Gæster.

Schweizerne er praktiske, nøjsomme og flittige Folk. Der tales tre Sprog her i Landet: Fransk, Tysk, Italiensk. Man finder her de bedste Soldater i Verden til at skyde. Efter Rekruttiden faar Soldaten sit Gevær og 60 Patroner med hjem som sin Ejendom, saa vel som Sabel og den hele Mundering. I Krigstilfælde, naar Klokkerne kalder, og Trommerne røres, er han parat til at møde, hvor det skal være, med fuld Oppakning. Kommer der nye Geværmodeller, faar han et saadant nyt Gevær til Ejendom. Da han altid har Gevær, bruger han ofte sin Fritid til at jage i Alperne eller skyde til Skive, og derfor har Schweizerne altid Øvelse i Skydning.

Nu forlader vi saa det herlige Land Schweiz og kører ad *St. Gothardbanen*, der er et af vor Tids største Kæmpeforetagender, hele Tiden gennem en storslaaet imponerende Natur.

St. Gothardbanen har 58 Tunneller, hvoriblandt flere Spiraltunneller og en Mængde Broer, og den har kostet 238 Millioner Franc. Den største Tunnel er 14,998 Meter lang og har alene kostet 57 Millioner. Her arbejdede daglig 2500 Mennesker i 8 Aar. Denne Tunnel begynder ved den henrivende, skønt beliggende By *Göschenen* og ender ved *Airolo*, der er Banens højest beliggende Punkt 1154 Meter over Havet, og det tager 20 Minutter at fare gennem den med Iltogene. Vi kommer forbi den berømte schweiziske Indsø og skønne By *Lugano* og kommer saa til Grænsestationen *Chiasso*, hvor der er italiensk Toldeftersyn. Af de norditalienske Søer kommer vi forbi *Comosøen*, som er Italiens mest berømte Indsø, og er saa straks i *Milano*.

Centrum for Folkelivet i denne By er *Piazza del Duomo* med den berømte Domkirke, der er en af Verdens største og pragtfuldeste Kirker, helt og holden opført af Marmor og udvendig prydet med 2000 Marmorfigurer og 98 smaa Taarne. Den kan rumme 40,000 Mennesker.

Ogsaa indvendig gør denne „Eventyrkirke“ et mægtigt Indtryk. Engang i Paaskedagene kom jeg med min Hustru og mine fire Børn derind og saa Ærkebiskoppen foran Højalteret vadske Fødderne paa 12 fattige Mænd. Det er en Skik, som Katolikkerne bruger.

I Milano findes en meget smuk Kirkegaard, Campo santo, som den kaldes. Ingensteds ser man saa stor Ærbødighed for de afdøde som i Sydens katolske Lande. Naar et Lig bliver baaret eller kørt gennem Gaden, standser alle med Front mod Liget og blotter Hovedet. Det er ogsaa noget, som vækker Menneskene til Eftertanke; Døden kommer vi ikke uden om. Foran Liget gaar der altid nogle Præster og Messedrenge med store Lys i Hænderne, og en af dem læser uafbrudt. Alle, der besøger en kær afdøds Grav, blotter sit Hoved — det er ogsaa en smuk Skik. Paa de katolske Helligdage valfarter Folk ud for at pynte Gravene.

De italienske Kvinder er meget forfængelige, og næsten alle bærer de store Ringe i Ørene, nogle saa lange, at de næsten naar Skuldrene. De, der har de længste Ringe, er fra Syditalien. De bærer ogsaa Halssmykker og mange Ringe paa Fingrene; men de samme Kvinder kan godt gaa med Trætøfler og Lapper paa Strømperne under Foden. Disse Lapper kan man se, naar Foden klapper fra, og man gaar bagefter dem; men selv ser de det jo ikke.

Italienerne er et syngende og musikelskende Folk. Man hører Sang og Musik overalt, særlig om Aftenen. Sang og Musik har ogsaa en forbavsende Magt over Menneskenes Hjerter; det styrker den trætte Pilegrim paa hans Vandring, det lyder trøstefuldt i de fattiges Hytter og opliver de troende, det opflammer Krigrens Mod og bortjager de onde Aander. David spillede og sang for den syge Kong Saul, naar den onde Aand kom over ham.

Italienerne er smudsige, og deres Boliger er meget urenlige. Man maa rejse paa første Klasse for at have det nogenlunde tilfredsstillende. Folk er langt fra ærlige her. De snyder en overalt, hvor de tror, at de kan komme godt fra det. Der findes ogsaa mange falske Penge, og dem stikker de ud til de fremmede, der besøger Landet. Har man ladet sig narre med falske Penge, skal man ikke forsøge paa at give dem ud igen; thi Italienerne mær-

ker det straks, naar de faar Pengene i Haanden. De kan føle paa dem, om de er ægte eller ej. Vil man købe noget, skal man vogte sig for at købe for dyrt. De forlanger mere end det dobbelte af den Pris, som de vil sælge Varen for. Fattigdom er der meget af, derfor ogsaa en Mængde Tiggere. Befolkningen lever mest af Macaroni, Majsgrød og Grøntsager.

Fra Milano gør vi en lille Afstikker til Gardasøen og Halvøen *Sermione*. Her er der et Kapel, der er rejst til Minde om den forrige Krig mellem Østerig og Italien. Inde i Kapellet er der opstillet Dødningshoveder i Tusindvis. Man kan se, hvor Kuglerne er gaaet gennem Pandeskallen. Der er ogsaa opstillet Knogler af faldne Soldater; de er stablede op, som om det var Favnebrænde. Det var et mærkeligt, men ret uhyggeligt Kapel.

Vi sejler saa lidt længere hen til Øen *Isola*, hvor der ligger et Slot, som beboes af en italiensk Prins. Her finder man mærkelige underjordiske Gange, som fører over hele Øen mod Vandet og stammer fra længst forsvunden Tid.

Vi sejler forbi *Salo*, *Gardone*, *Limone* og mange andre Byer og kommer til *Riva* og derfra ud til en By, som hedder *Arco*. Et Stykke uden for den finder man en meget mærkelig Grotte. Gaar man derind, skal man først pakke sig godt til, da der er isnende koldt. Herinde ser man, naar man kigger i Vejret, Vandet komme brusende ned gennem umaadelig lange Kanaler i Bjergets Indre. Vandet kommer oppe fra det øverste af Bjerget, hvor der er en Sø. Ved en vældig Naturkatastrofe har der dannet sig disse lodrette Kanaler, hvorigennem Vandet har faaet sit Afløb. Man kan ikke udholde at staa her i denne Grotte ret længe. Vandet larmer, saa man ikke kan høre, hvad man selv siger.

Saa sejler vi tilbage ad Gardasøen og kommer til *Beskiera*, hvorfra vi tager med Banen til *Rom*.

Da Augustus var Kejser i Rom, da skinnede Lyset i Mørket; men Mørket begreb det ikke (Joh. 1,5). Ja, det tænker man paa, naar man vandrer ned ad Gaden. Da var det et stort Verdensrige. Gaar man ind paa *Forum Romanum*, finder man straks Resterne af de fordum saa stolte Slotte og Paladser. Her er endnu velbevarede Portaler, Søjler og Kapitæler. Og man tænker paa,

hvor ofte det her har lydt: „Hil dig Cæsar! Hil dig Cæsar!“ Hvergang Kejseren er gaaet gennem Porten, har Livvagten kastet sig til Jorden med Udraabet: „Hil dig Cæsar!“ Og Folkemængden har larmet og jublet paa Slotspladsen, naar Cæsar kom fra Paladset i sin Toga med den brede Purpurbræmme, har raabt for at hylde ham for de store sejrrige Krige. Ja, og naar saa Kejseren i sin gyldne Vogn med Firspandet i Spidsen for sine blomstersmykkede Krigere kørte op for *Capitolium* i al sin Glimmer og Pragt, hvor har Folket saa ikke i Begejstring raabt: „Hil dig Cæsar!“ Men Marmorguden Jupiter kunde dog ikke frelse det store Verdensrige fra Fald!

Kejserne efter Kristi Fødsel førte her et vildt og tøjlesløst Liv. I Aaret 39 var Cajus Cæsar Caligula Roms Kejser. Han lod Folk henrette i Massevis eller kastede dem i Floden, og saa konfiskerede han deres Godser. Pengene brugte han til Vellevenet. Og den grusomme Kejser Nero lod dræbe sin Moder og sin Broder og lod en Mængde Kristne kaste for de vilde Dyr.

Flere af disse Kejsere blev jo ogsaa dræbt af Folket.

Der fortælles, at Kejseren sendte Bud efter sin Bygmester og sagde til ham: „Kan du bygge mig et stort Hus, hvor Folket kan more sig?“

Bygmesteren svarede: „Ja, det kan jeg gøre!“

„Den første Forestilling skal saa være til Ære for dig“, sagde Kejseren.

Bygmesteren opførte saa det vældige *Colosæum* — Amphiteatrum Flavium — med Plads til 87,000 Tilskuere og med den store Arena, som vi ser ved Forum Romanum.

Da Dagen kom, og den første Forestilling skulde finde Sted, blev der ført en hel Mængde Kristne frem paa Arenaen for at blive dræbt af de vilde Dyr. Bygmesteren, der sad lige over for Kejseren, rejste sig op fra sin Plads og sagde: „Oh, Kejser, dette skal du vide, at jeg er ogsaa en Kristen!“

Da Folket hørte det, faldt de over ham og dræbte ham.

Her paa Forum Romanum er der meget at tænke paa. Hvor mange heltedige Kristne er ikke her under Sang og Jubel bleven ofre for at tilfredsstille disse lastefulde Kejsere og det

udsvævende Folk! Apostlene Peter og Paulus levede paa den Tid i Rom. Det fortælles, at Peter vilde flygte fra Rom; men uden for Byen mødte han Kristus. Peter faldt ned for hans Fødder og raabte: „Hvor gaar du hen, Mester?“

Kristus svarede: „Jeg gaar til Rom for anden Gang at lade mig korsfæste“.

Kristus forsvandt derpaa som i en Lystaage, og Peter vendte om, gik tilbage til Rom og overgav sig til Vagten, og han blev saa korsfæstet tilligemed Paulus.

Andre Kristne blev omviklet med lette Stoffer og derefter indsmurte i Tjære eller andre brændbare Stoffer og bundne til Lygtepæle for som levende Fakler at oplyse de kejserlige Haver.

Det romerske Folk havde kun Sans for at more sig, og der var de løseste Forhold fra øverst til nederst. Historien siger, at Indvielsen af Amphiteatrum Flavium varede i 106 Dage, i hvilken Tid der dræbtes 5000 vilde Dyr.

Saa gaar vi ned ad den livlige Hovedgade Via del Corso og kommer til Piazza del Popolo og Romernes mest yndede Spadsereplads Monte Pincio. Søn- og Helligdage er her meget livligt, interessant Korsokørsel, samt stor Militærkoncert. Fra Terrassen har man en glimrende og omfattende Udsigt.

Vi tager saa hen og ser Kristenhedens største og skønneste Kirke, Peterskirken. Mægtig virker den, set fra den overordentlig skønne, store Petersplads. Men naar man saa kommer ind i den, er Indtrykket ganske overvældende, og jo længere man opholder sig der, des mere forstærkes Indtrykket; thi saa føler man bedre dens kolossale Størrelse og maa beundre denne prægtige Kirke, der er bygget til Ære for Guddommen. Med „fuldt Hus“ kan den rumme 70,000 Mennesker.

For en Del Aar siden var min Familie og jeg en Paaskedag til Højmesse i Peterskirken. Paven, der Paaskesøndag plejer at forrette de kirkelige Handlinger, kom dog ikke, og det blev saa den meget bekendte, nu afdøde Kardinal Rapollo, der tilligemed mange andre Præster forrettede Tjenesten. Det var en stor Nydelse at høre Messen og Koret med Mængden af klare Børnestemmer. Hvor klang det op i den store Kuppel!

Peterskirken er sammenbygget med Vatikanet, Pavens Palads, hvor der findes verdensberømte Samlinger. Pilatustrappen, den bekendte hellige Trappe, findes et andet Sted i Rom. Den blev af en meget rig Dame ført fra Jerusalem til Rom. Det var den Trappe, op ad hvilken Kristus gik den tunge Gang, da han blev dømt af Pilatus. Mange af dem, der som Pilegrimme kommer til Rom, kryber paa Hænder og Fødder op ad denne Trappe, ihukommende i Ydmyghed Frelserens tunge Gang.

Vi forlader saa den evige Stad ved Tiberfloden og kører over den romerske Campagne med de berømte Callistus Katakomber ad *Neapel* til. Paa lang Afstand ser vi det ildsprudende Bjerg, Vesuv, der i Aaret 79 efter Kristi Fødsel, den 23. August, fuldstændig begravede Staden *Pompeji* med glødende Lava i Løbet af 24 Timer. Pompejis Undergang staar som en af Verdenshistoriens grufuldeste Naturkatastrofer.

Omtrent 1700 Aar laa Pompeji i sin underjordiske Dvale; ingen vidste, hvor Byen havde ligget, og oven over den var de herligste Haver med Vindruer, Citroner, Appelsiner, Cypresser, Oliven-træer m. fl. Det var rent tilfældigt, at Byen blev opdaget og dermed vaagnede af sin Slummer. Dette skete i Aaret 1711 ved, at man vilde grave en Brønd. Man stødte da dybt nede paa Levninger af Huse og Monumenter; siden har man gravet mere og mere, og nu er saavel Pompeji som en Del af Herkulanum udgravet.

Det er med underlige Følelser man vandrer op og ned i disse Gader og ind i disse Huse og Gaarde.

Fra Pompeji til Neapel fører en elektrisk Sporvej, og det er meget skønt at køre ned mellem alle disse Haver med Frugttræer og Blomsterbuske. Inde i Neapel er der et stort Musæum med alle de i Pompeji fundne Sager; i selve Pompeji er der dog et mindre Musæum.

Det er meget interessant og morsomt at se det Folkeliv, der rører sig i Neapel. Gaar man gennem et Arbejderkvarter ved Aftentide, da træffer man alle Familierne hele Gaden igennem siddende ude paa Fortovet omkring Borde, hvorved de spiser deres Aftensmad. Politik og Dagens brændende Spørgsmaal drøftes saa

fra den ene Familie til den anden. Alting foregaar paa Gaden; man ser for Eksempel Moderen kæmme sine Børn og pille Utøj af Haaret, noget, de betragter som den naturligste Sag af Verden. Sydboernes Mad bestaar mest af Grøntsager, Frugt, Franskbrød og Vin, fortyndet med Vand. Alle Sydens Børn er glade og lystige; da de har varmt Blod, har de ogsaa nemt til Dolken.

Italien er et yndigt Land at rejse i. En Tur til *Capri* er meget interessant, og her kommer man ind i den blaa Grotte. Musik følger gerne Skibet, hvormed man sejler. Vi stiger i Land i *Sorrento*, den herligste Plet paa Jorden. Udsigten fra Hotellet over Golfen til Vesuv og Neapel er uforlignelig skøn, ikke mindst en stjerneklar Aftenstund. Herfra kørte vi med den elektriske Bane — en af de berømteste og skønneste Køreture i Italien. Alle Sydens Frugter har man her for Øje. Da vi havde kørt et Stykke med den elektriske, skulde vi træffe en Privatbane, hvor Toget skulde føre os til Hovedbanen ved den lille By *Castellammare*. Privatbanetoget var imidlertid afgaaet, og vi maatte saa leje to Vogne, der sent om Aftenen maatte køre os den lange Vej til *Castellammare*. Min Hustru og mine Børn, der jo havde hørt om Røvere paa disse Steder, var meget ængstelige; men det gik godt, og vi slap alle med Skrækken. Den Tur glemmer vi dog aldrig.

Vi sejler saa til *Corfu*, som ligger i det joniske Hav lige over for den albaniske Kystby *Santa Caranta*. *Corfu* hører til Grækenland, og Klimaet her er helt tropisk. Paa lang Afstand ser man Fæstningen, der stammer fra den venetianske Tid. Vinter kender man saa at sige ikke til paa denne herlige Ø, den største blandt de joniske Øer. Selv om Vinteren mister de mange og store Olivenskove, Cypresserne, Orange, Citron- og Magnolietræerne ikke Løvet. I April staar alt i den skønneste Sommerpragt. *Corfu* med sin tropiske Vegetation har en blid og yndefuldkarakter. Befolkningen, navnlig Kvinderne, er overvejende smukke. Mændene bærer blaa Frakke, korte Benklæder og rød Fez. Ogsaa Kvindernes Dragter er meget klædelige, og disse Nationaldragter sætter Liv i Landskabet.

Øen har 95,000 Indbyggere. Selve Staden *Corfu* har 30,000, og dens Beliggenhed er overmaade smuk. Et Slags Centrum ud-

gør den store, smukt beplantede Esplanade, hvorved der ligger et Friluftsteater. Kongen af Grækenland har sin Villa et Stykke uden for Byen, og den hedder *Monrepos*. Her finder man en dejlig Have med Cypresser, Oliventræer, Orange- og Figentræer, Palmer, Magnolier, Banantræer og Papyrus, samt mange andre Sjældenheder. Hvad vi herhjemme har i vore smaa Urtepotter, ser vi der som store Træer.

Ikke saa langt herfra har ogsaa Kejser Wilhelm sit Slot, som hedder *Achilleion*, og som han købte efter den myrdede Kejsersinde Elisabeth af Østerigs Død. Jeg fik med megen Besvær Lov til at gaa rundt i den herlige og meget store Slotspark. Kejser Wilhelm opholdt sig i disse Dage paa Slottet. Der gik to græske Soldater Vagt i Forgaarden. De bar en rød Trøje og et kort Skørt, samt meget snævre Benklæder til Knæene. Skoene lignede mest et Par Slædetræer.

Da jeg var kommen forbi Vagten uden nogen Hindring og gik sammen med to Svenskere, mødte vi to af Kejsers Embedsmænd; de spurgte, hvad vi ønskede. Vi vilde gerne se Parken, svarede vi. „Nej“, svarede de, „ikke paa denne Tid af Dagen; Kejseren sidder paa Terrassen“. De talte saa indbyrdes med hinanden om, hvad vi kunde være for nogle Landsmænd; den ene mente, vi var Engelskmænd, da vi talte Engelsk. Jeg gik saa tæt hen til dem og sagde: „Jeg har hørt og forstaaet, at De antager os for Englændere; men det er vi ikke. Disse to er Svenskere, jeg er Dansker og bor i København“.

„Naa, naa! Ja, ser man det! Værsgod og trød nærmere!“ svarede de saa. Der blev saa telefoneret til Slottet om Tilladelse. Da den var givet, fik vi en Embedsmand med, der førte os rundt i Parken. Denne Have og Park overgik langt den græske Konges i Størrelse og Pragt. Nu er Franskmændene Herrer paa Øen, og Kejser Wilhelms Slot er indrettet til Lazaret.

Et Stykke herfra er der en køn lille Fiskerby *Benizze*, hvor vi badede.

Paleocastrizza, som ligger paa Øens vestlige Side, er et meget gammelt Kloster, højt beliggende med en glimrende Udsigt over Havet. Hertil ankom vi paa Vogn. Munkene tog venligt imod os,

viste os rundt og fortalte os, at de var ortodokse, men at flere af Øens Befolkning var Albanere og romersk-katolske. Hver Munk havde sin Celle, men den var meget lille, og om Natten sover de paa bare Brædder med et tyndt Tæppe over sig. Vi spiste vor medbragte Mad hos Munkene og købte Vin til, som vi maatte betale efter Behag, og derfor betalte godt. Vore Levninger lod vi ligge, hvad Munkene aabenbart var glade for, da de var fattige.

Paa Øen findes nogle mærkelige Insekter, som man om Aftenen kunde se flyve fra Busk til Busk. Det saa ud som Stjerner. Disse smaa Væsener maa være fyldt med kemiske, lysende Stoffer, siden de saadan kunde lyse. Jeg saa dem hver Aften i Hotellets Have, hvor der var saa dejligt at sidde og indaande al den Duft fra de mange Blomstertræer.

Der fortælles, at Grækerne her har den Skik, at de i Paaskedagene udstopper en Judasfigur, som kommer til at ligne en af Landets Fjender. Denne Figur trækker de rundt med i Byerne under Skraal og Larm, idet de stikker efter den for til sidst at brænde den paa Byens Forsamlingsplads.

Vi bryder saa atter op, gaar om Bord og sætter Kursen mod det egentlige Grækenlands klassiske Jordbund. Efter en henrivende Sejlads langs den græske Kyst mellem de mange Øer lægger vi til ved *Patras*, der er amphiteatralisk beliggende og meget smuk. Saa snart vi satte Foden paa det rigtige gamle Grækenlands Jord, mærkede vi straks, at Grækerne er nu akkurat som i Oldtiden, nemlig fuldt af Temperament. Man maa nærmest kalde dem store Børn. Da jeg havde faaet min Jernbanebillet oppe paa en gammel Station og kom ned paa Toget, kom Folk løbende, skraalende af fuld Hals, sprang op paa Gangbrættet af Toget, der allerede var i Gang, og der blev de staaende og teede sig ganske som Børn. Naar Toget holdt ved en Station, stod mange af Vognene og forrettede deres Nødtørft, uden at der tilsyneladende var nogen Skam ved det. Banen var ikke indhegnet, det var, som om man kørte paa aaben Mark.

Jernbanen gik i en stor Bue Syd paa, delvis ret nær ved Kysten af *Peloponnes*, gennem vinrige og frugtbare Egne til den

lille By *Pyrgos*, hvis hovedsagelige Udførselsartikel er Vin, der er ypperlig, og Korender. Herfra kører vi gennem et smukt Landskab til *Olympia*, der i gammel Tid var Nationalhelligdom og Skueplads for de berømte olympiske Lege, som afholdtes hvert fjerde Aar til Ære for Guden Zeus. Den var dengang en blomstrende By med talrige Kunstværker og var under Festdagene Samlingsplads for mange Tusinder, endog fra Landets fjerneste Egne. I herlige Omgivelser ligger de berømte Levninger fra Hellas's Størhedstid. I Aarene 1829—30 paabegyndte en fransk Ekspedition Udgravningerne; men det var først efter 1875, at der efter Overenskomst mellem den tyske og den græske Regering med Kraft blev taget fat paa Arbejdet under Ledelse af Ernst Curtius.

Nu er adskilligt udgravet f. Eks. Zeustemplet, et Par andre Tempel og Stadion, Skuepladsen for Legene, og de hører til de interessante Minder fra det gamle Grækenland. Man finder her lange Rækker af Marmorsøjler, vel bevarede, og Gymnasiet, hvor de græske Ynglinge fik deres elleveaarige Uddannelse. Det var jo særlig den skønne Legemsbygning, de sigtede mod; derfor dyrkede de ivrigt forskellige Legemsøvelser: Spring, Løb, Brydning, Bueskydning, Diskos- og Spydkastning. Idrætslivet stod meget højt, og at vinde Olivenkransen ved de olympiske Lege var den højeste Udmærkelse, en græsk Yngling kunde opnaa; det var den største Hæder og Ære.

Da det romerske Rige var i sin Glans og Velmagt, kom Kejser Nero ogsaa her til *Olympia* for at deltage i Kapkørselen. Man ser endnu Maalene, hvorfra Løb og Kørsel skulde begynde.

Grækerne var gode og smidige Krigere. Ares var deres Krigsgud og Beskytter.

Olympia ligger i en Dal ved et til Dels udtørret Flodleje. Hotellet, hvor jeg boede, laa oppe paa en Bakke. Her var ogsaa et meget stort Musæum med en Mængde mærkelige Ting, der er udgravede i *Olympia*. Vi red paa lejede Heste fra Hotellet til *Olympia* samt tilbage igen.

Jorden i Grækenland er lys, Husene er gennemgaaende hvide; de er byggede af ubrændte Lersten og saa kalkede hvide. Bagerovnen ligger uden for Husene og ligner et stort Hundehus; men

Trækket fører ind til Skorstenen. Mange Steder i Grækenland har de ved Husene en Maskine, der ligner vore Kærne- og Hak-kelsemaskiner. Her gaar en Hest og trækker Vand op fra de dybe Brønde; Vandet løber saa i Render ud i Marken, fra Hovedrenden gaar der saa mindre Render ud til Siderne. Jorden blfver hakket op, da man slet ikke kender Spade. I April er det saa varmt og brændende som her i Juli, og Høsten staar for Haanden.

Turen gaar nu tilbage til Vestgrækenlands vigtigste Handelsplads Patras, der fra Søsiden tager sig meget malerisk ud. Herfra rejser vi saa til *Ny-Korinth*, og her kom der smaa Drengene med Heste ude fra Marken; dem lejede vi til at ride paa op til det meget højt beliggende *Akro-Korinth*, der vel nok er en af Fortidens mærkeligste Fæstninger. Udsigten fra Borgens øverste Plateau var jo berømt allerede i Oldtiden. Borgen ligger paa Toppen af et Bjerg og var af en umaadelig Størrelse, bygget af vældige tykke Mure, der er godt bevarede. Det var en meget besværlig Tur at komme derop, da Hestene ikke godt kunde klare sig mellem de mange Sten, der laa paa den stejle Sti. Drengene fulgte med frem og tilbage.

Fra *Ny-Korinth* gaar Rejsen over *Argos* til *Nauplia*. Udsigten fra Højderne over *Nauplia* og Bugten ved *Argos* er pragtfuld. Herfra kører vi med Vogne til *Tiryns*, *Argos* og *Mykenæ*.

Tiryns er absolut det ældste eksisterende Eksempel paa „kyllopisk“ Bygningsmaade. Derved forstaas vældige, tykke Mure, der er byggede af utilhuggede Sten — Sten, som man finder dem paa Markerne. Allerede Homer omtaler disse Mure. Stenene er stillet sammen uden noget som helst Bindemiddel, og saa er Murene saa mægtigt tykke; at der findes Kabinetter og overdækkede Gange inde i selve Murtykkelsen. Det er de mærkeligste Galerier, man finder her.

Fra *Tiryns* tager vi til *Argos*, der er en By med 12,000 Indbyggere. Det interessanteste af, hvad her er tilbage fra gamle svundne Tider, er det i en rund Klippevæg udhuggede Teater, som havde Plads til 20,000 Tilskuere.

Herfra fortsættes Køreturen ad den prægtige 10 Kilometer lange Vej op til Højderne, hvor fordum Staden, Borgen og Fæstningen

Mykenæ laa. Denne By var efter Sagnet grundlagt af Perseus. Det er ogsaa et af de største og mærkeligste Minder fra det gamle Grækenlands Historie. Gennem en Dalkløft kommer man først til det saakaldte Atreus Skatkammer, i Regelen kaldet Agamemnonns Grav, den mest storslaaede af disse underjordiske Bygninger. Nogle Minutters Gang herfra ses en lignende Grav, Klytemnestros Skatkammer, delvis udgravet af Fr. Schliemann i 1876 og dels af det arkæologiske Selskab 1891—92, og lidt længere fremme staar man foran de vældige „kyklopiske“ Mure af Mykenæs gamle Borg.

Hovedindgangen er gennem den berømte Løveport, som er dannet af kun tre kæmpemæssige Sten og har Navn efter de to i Relief fremstillede Løver. I Borgens Indre opdagede Schliemann de mærkelige Kongegrave, i hvilke man fandt en Mængde Smykker og en Rigdom af Guld. Alle disse Rigdomme er udstillede inde i Athen og fylder mange store Sale. Hele Mykenæs Omgivelser er fuldt af Klippegrave, og man har hidtil fundet over et Hundrede, som er udgravet.

Fra Mykenæ fortsætter vi Rejsen til *Korinth* gennem frugtbare blomstrende Egne og vidunderlig dejlige Skovdale med Udsigt over Vand og kommer saa til *Athen*, Hovedstaden i Grækenland.

Denne By er smuk og regelmæssig og har i de senere Aar taget et mægtigt Opsving; man ser mange prægtige Marmorbygninger. Jeg boede paa Hotel Palace, som tidligere har tilhørt en Adelsmand, og de adelige Vaaben saas over Dørene paa Gange og i Korridorer.

Slottet, som ligger lidt derfra, og som til Dels er opført af Marmor — men i øvrigt ellers er uden Interesse — har en meget stor og smuk Have. Lige foran Slottet ligger den dejlige Plads Syntagmapladsen, hvor Palmerne vifter i Vinden, og hvor der er fuldt af de stedsegrønne Mandarintræer, der altid bærer Frugt. Her er Militærmusik, og her samles Folk ved de store Kafeer og og politiserer saa ivrigt som i intet andet Land. Aviserne sluges, og Partierne styrter hinanden; alle vil frem til Fadet til de fede Embeder.

Men det er ikke saa meget det nye Athen, der lokker os til

Byen; det er derimod det i de herligste Omgivelser liggende Gamle Athen med de skønne og stolte Minder fra Grækenlands Storhedstid.

Lige tæt ved det nuværende Slot staar man foran de første gamle Levninger af den af Kejser Hadrian anlagte Stadsdel, nemlig Kejser Hadrians Port og Zeustemplet (Olympeion), samt det penateneiske Stadion, som havde Plads til 60,000 Tilskuere. Som bekendt anvendes det endnu i vore Dage ved Sportstævner. En rig Mand har i de senere Aar ladet alle Bænke og Pladser beklæde med Marmor, som har kostet mange Millioner Kroner. Marmor finder man i alle Oldtidsminderne, og hvilken Rolle har de ikke spillet i Grækenlands Historie, og hvor lykkeligt, at disse storlaaede Ruiner er bevaret for Efterverdenen.

Den største Tiltrækningskraft udøver naturligvis *Akropolis*. Vejen dertil fører forbi det berømte Lysikratesmonument. Neden for Akropolis staar Dionysiosteateret og tæt derved „Herodes Attici Odeion“, et for 6000 Tilskuere beregnet Teater. Herfra fører Vejen op til det højtliggende Akropolis. Ad en Marmortrappe kommer man først til det lille Niketempel, Templet for den sejrige Athene, og paa Akropolis's højeste Plads Parthenon, det gamle Grækenlands herligste Tempelbygning med sine mange velbevarede Marmorsøjler, hvor Ynglingerne for Tusinder af Aar siden har lyttet til Sokrates's Tale og Lære. Og naar man saa heroppe fra ser ned efter, faar man Øje paa Zeustemplet ved Stadions Fod, og man ser en lille grøn Dal, hvor Plataner skygger over en udtørret Bæks Leje, og saa tænker man igen paa Sokrates, Grækerfolkets mærkelige Lærer, og hvorledes han her har vandret under Trærnes Skygge i dybsindig Samtale med Ynglinge af den fornemme Verden og søgt at forklare dem og lære dem at tyde mange Gaader.

Men Sokrates kom jo i Strid med Sofisterne, der beskyldte ham for at forføre og fordærve Ungdommen og for at fornægte Guderne, hvorfor han blev stillet for Retten og dømt til at tømme Bægeret med den giftige Skarntydesaft. Det var i Aaret 399 før Kristus. Blandt hans Elever kan vi nævne Vismanden Platon og Digteren Xenophon m. fl.

Her oppe fra Akropolis kan man ogsaa øjne Fængselet, hvor han sad fangen. Det bestaar af tre Huler ind i en Jordhøj med Jerngitter for. Jeg var inde i disse Huler; der var brudt Hul i Væggen fra den ene til den anden. Vogteren fortalte, at Sokrates kravlede der igennem, da der ingen Dør var fra de indre Rum; den rigtige Indgang var der, hvor Jerngitteret stængede. Hullet i Væggen var helt fedtet af den megen Kryben igennem.

Ja, her i dette Fængsel endte den store Filosof Sokrates, han, der gav Afkald paa Kongers og Kejsers Æresbevisninger og paa jordisk Gods, elskede alle og hadede ingen. Han erklærede sig for Verdensborger; Grænsepæle eksisterede ikke for ham, og han mente, at alle Mennesker burde leve som Brødre og Søstre.

Kun Umennesker kunde dømme denne ædle og retfærdige Mand; men Umennesker er der nok af alle Vegne og til alle Tider, ogsaa nutildags.

Om Vismanden Diogenes fortælles det, at han ved højlys Dag gik rundt paa Athens Gader for at finde et Menneske.

Athen bestod den Gang af usle Lerhuse; nu lyser Marmoret op i Hovedgaderne; men i de ydre Bydele finder man endnu Huse af ubrændte Lersten.

Er det end en besværlig Tur, bør man dog ikke undlade en Aftenstund at nyde den pragtfulde Udsigt fra det 277 Meter høje Lykabettos, den hellige Georgs Bjerg; thi skønnere Landskaber end i Grækenland træffer man ikke ret mange Steder. Der er Landskaber af en saadan Fylde, af skønnne Dale, af Bjerge, af Skove, af Land og Hav, der møder hinanden, og dejlige Øer, særlig i April, naar alt staar i sin skønneste Pragt.

En dejlig Tur er det, naar man fra Athen tager med Vogn til *Eleusis*. Man kommer da forbi det bekendte Daphnikloster, som vi beser. Kort efter aabner der sig en prægtig Udsigt til Havet, og Vejen fortsættes langs Bugten ved Eleusis til det gamle Eleusis, som var en af de ældste og vigtigste Stæder i det gamle Attika. Her ser man det store *Mysterietempel*. Lige over for Eleusis ligger Øen Salamis, og her i Eleusisbugten var det, at Themistokles i Spidsen for den græske Flaade sejrede over Perserne under Xerxes.

Befolkningen i det nuværende Grækenland er meget nøjsom.

Der blev fortalt, at Folk — i alt Fald paa Landet — kun spiste Kød to Gange om Aaret. Mændene gaar med en lille Hue paa Hovedet, kort Trøje, Benklæder til Knæene og Snabelsko paa Fødderne. Flere Steder saa jeg Bryllupstog; med Musik i Spidsen drog de nygifte til deres Hjem eller paa Bryllupsrejse. Ved Jernbanestationen blev der afgivet Geværsalver, naar Brudeparret rejste af Sted, og inde fra Toget blev der ogsaa skudt. Alle Bryllupsgæsterne hylede og raabte jo saa ganske forskrækkeligt. Det var altsammen Liv og Lystighed.

Begravelsesskikkene fra gammel Tid har holdt sig. Den døde vadskes med Vin og smykkes med Blomster — som i gamle Dage. Slægt og Venner istemmer Dødsklager og Sørgesange. Paa Vej til Graven ligger Liget i aaben Kiste, for at Solen kan skinne i Ansigtet paa det. Paa Ligvognen sidder en sortklædt Mand med det gule Kistelaag.

Vi vandrer nu ad den brede Hovedgade med de hvide Marmorhuse op ad mod Slottet, og her fra Kaffeerne tager vi saa med den elektriske Bane til *Piræus*, Athens Havnestad, hvor vi gaar om Bord paa en af østerigsk Lloyds store, hurtigsejlende og komfortable Dampere. Vi sejler forbi mange Smaaøer og kommer igennem det ægæiske Hav, hvor man ser Flyvefisk, og kommer saa til den interessante Indsejling gennem det stærkt befæstede Stræde ved Dardanellerne, som af de gamle blev kaldt Strædet ved Hellespont, og som har Navn efter den gamle By *Dardanos*. Dardanellerne har en stærk Garnison, og herfra er Udgangspunkt til det gamle *Troja*, hvor Paulus havde et Syn om Natten (Apostl. Ger. 16,9).

Pottemagerne kom her og falbød deres ejendommeligt formede og bemalede Varer. Videre kommer vi saa gennem det umaadelig lange Stræde og over Marmarahavet — efter 12 Timers Sejlads — og kan saa nyde Synet af den storartet enestaaende, imponerende Indsejling til *Konstantinopel* eller paa Tyrkisk *Stambul*, en By paa 1150,000 Indbyggere og Hovedstaden i Tyrkiet,

Det gylndne Horn skiller Stambul fra Konstantinopel. I Stambul findes den saakaldte „høje Port“, det er det allerældste Regeringssæde. Nu staar kun Porten tilbage. Der er 800 større og

mindre Moskeer, 150 Kirker og 36 Synagoger. De allerfleste Synagoger og Moskeer findes jo i det gamle Stambul. Der er 500,000 Muhamedanere, 70,000 Jøder og 180,000 Armeniere; Resten af Befolkningen er Folk fra andre Nationer — en broget babylo-nisk Blanding af alle mulige asiatiske og europæiske Folkeslag.

Fra Stambul fører en Bro, antagelig Verdens længste Bro, over det gyldne Horn til Konstantinopel. Broen er 468 Meter lang og hviler paa 22 Jernpontoner. Den er ogsaa meget befærdet, idet der daglig passerer ca. 150,000 Personer over den.

Konstantinopel ligger amfiteatralsk. Den underste Del kaldes *Galata* og den øverste Del *Pera*. Da Skibet kom i Havn her ved ved Galata, fik vi straks Besøg om Bord af Sundhedsautoriteterne, samt af høje Politi-Officerer, bevæbnede til Tænderne, i stram Uniform med mange Ordener paa Brystet. Vi maatte saa følge med paa Toldkammeret, hvor Rejsetøjet skulde efterses. Efter endt Revision maatte vi hen til Politiprotokollen og op med Passet. Det var straks interessant at se den Maade, hvorpaa Tyrkerne indførte mit franske Pas i deres Protokol. Deres underlige Skrift, der mest ligner Haletudser og smaa Slinger, skrives fra højre til venstre Side.

Med Vogne kørte vi saa gennem Galata op ad Hovedgaden Pera til vort Hotel Tokatlian.

Her i denne Gade ligger alle fremmede Gesandtskaber, samt Generalkonsulaterne. Saa godt som alle Stormagterne har deres Banker og Posthuse her i denne Gade. Ja, det er egentlig meget mærkeligt med disse Posthuse; man tør ikke betro sig til Tyrkerne. Det var det, der allerførst forbavsede mig, da jeg kom ind paa mit Hotel, at der i den store Vestibule var en hel Række Postkasser med Paaskrift; Russisk, Fransk, Engelsk, Tysk, Tyrkisk.

Mohamed den Anden blev Sultan af Tyrkiet 1451; han erobrede Konstantinopel i Aaret 1453, hvorved Tyrkerne blev Herrer over Strædet ved Dardanellerne, samtidig med, at han erobrede det meste af Serbien og hele Grækenland. Den nuværende Halvmaanes — „selve Islams Kejsers og Paves“ — verdslige og aandelige Hersker regerer over 220 Millioner Sjæle i flere Verdensdele. Denne Sultan har sin Residens i Peras nederste Del, hvor Bos-

porus møder Sortehavet. Den afsatte Sultan sidder som Fange paa den modsatte Side af Bosporus, altsaa paa den asiatiske Side, hvor han ogsaa har sit Harem.

Om Fredagen er det et smukt Syn at se, naar Sultanen kører til *Selamlık* i den nærliggende Moske. Sultanen er i fuld Uniform og kører ganske alene, efterfulgt af de højeste militære Autoriteter i glimrende Uniformer, samt en Mængde Militær af alle Vaabenarter i Galla, til Fods eller til Hest paa prægtige arabiske Heste. Fredagen er Tyrkernes Helligdag, Lørdag er Jødernes; derfor skal man paa en af de andre Ugedage besøge Stambuls Hovedseværdigheder: Bazarerne. Naar man gennemvandrер disse Bazarer, skulde man tro sig hensat til et Eventyr af „Tusind og én Nat“, saa umiddelbar mægtigt paavirkes man. „Den store Bazar“ udgør en hel Stad for sig og bestaar af en fuldstændig Labyrinth af Gader og Stræder, som det kan være vanskeligt at finde sig til Rette i, selv for Byens Indvaanere. Her er et vældigt Liv og uhyre interessant. Vil man købe, skal man være yderst forsigtig, da der forlanges mange Gange mere for Varen, end man til Slut kan købe den for. Naar Tyrkerne i disse Boder ikke handler med Folk, lægger de sig ned, tænder deres Cigaretter og nyder med Velbehag deres sortgrumsede Kaffe. Kaffe er den eneste Stimulans, som en troende Tyrk maa nyde. Den første Kop Kaffe, der blev tilberedt og nydt her i Konstantinopel, skænkedes her i Aaret 1555, da to Syrere aabnede et Kaffehus med denne asiatiske Drik, der hurtig blev populær blandt Muhamedanerne, der jo ikke maa drikke Vin eller noget andet af den Slags.

Først 1721 kom Kaffen til København.

Citron- og andre Frugtsafter bliver overalt i Tyrkiet falbudt af Gadesælgerne, og de smager udmærket.

Jeg var inde i Sultan Mahmud den Andens skønne Mausoleum, hvor en Tyrk fremviste den ældste Koran, som findes. Han slog op i den og viste mig de Blade, der var skrevet med Blod, og som paa det strengeste forbyder de troende at nyde Vin eller nogen anden berusende Drik, da det var Synd mod Allah.

Ja, tænkte jeg, den Brønd, som vi Kristne drager Spiritus op af, den drikker Dyrene ikke af; thi de er klogere.

Jeg var inde i mange Moskeer, men skal kun nævne den vældige af Kejser Justinian opførte Sofiemoske, hvor man bliver slaat med Forundring over Hovedrummet under den mægtige Kuppel. Flere Moskeer er udstyret med den største Pragt: Marmor, Granit- og Porfyr søjler, farvede Vinduer. Paa Væggene er skrevet en Mængde Tegn af Koranen, som jo kun Tyrker kan læse. Alle Gulvene er belagt med tykke tyrkiske Tæpper, som er bløde at gaa paa.

Tyrken kommer ind i Moskeen med Huen paa Hovedet og Støvlerne i Haanden. Uden for er der anbragt Vandhaner og Vandtrug, hvor de kan tvætte Fødderne. Nogle kommer ind paa bare Ben, andre paa Strømpesokker. De udsøger sig straks en Plads, falder paa Knæ med Hovedet mod Gulvet, idet de udraaber: Allah! De beder længe og indtager mange forskellige Stillinger under Bønnen.

Tyrken skal bede fem Gange daglig.

Den første Dag, da jeg var inde i en Moske, fik jeg imod gode Drikkepenge udleveret et Par Slæber, som jeg skulde stikke Fødderne i, inden jeg fik Lov at betræde det hellige Sted. Derved undgik man at tage Støvlerne af. Uden at jeg mærkede det, var jeg saa uheldig, at jeg tabte den ene Slæbe. Den Tyrker, der fulgte mig, blev vred og bad mig passe paa. Selv blev jeg ogsaa noget hed om Ørene, da jeg kunde mærke, at der var megen Alvor i det hele. Jeg maatte saa ligesom skubbe Fødderne foran mig, da Slæberne var temmelig store. Men denne Tyrk veg ikke et Øjeblik eller et Skridt fra mig; hans Øjne fulgte stadig mine Ben; thi jeg havde jo vanhelliget Templet, og Guds Hus er et helligt Sted.

Jeg kom til at tænke paa Bibelens Ord i Anden Mosebog: 3 Kap. 4—5: „Da raabte Gud midt af Tornebusken og sagde: Mose, Mose, kom ikke nær hid, drag dine Sko af dine Fødder; thi det Sted, du staar paa, det er hellig Jord“.

Tyrkerne vogter strengt paa de hellige Steder. De har Abraham til Fader og stammer fra ham og hans ægyptiske Tjenestekvinde, Hagar, hvem Sara drev ud i Ørkenen med Sønnen Ismael, og Islamitterne er Efterkommere af Ismael (1. Mosebog 21. Kap. 63-65).

Da jeg besøgte andre Moskeer, blev jeg mere forsigtig og mere øvet i at gaa med Slæber. Det var overordentlig interessant at besøge disse Steder; men stille og alvorlig maatte man være.

I flere Moskeer var der ophængt Strudsæg, samt Kornaks m. m. af Markens Afgrøde. Man saa ingen Billeder eller udskaarne Ting af Mennesker og Dyr, hvilket jo ogsaa er forbudt i Moseloven. I Moskeerne fandtes heller ingen Bænke eller Stole. Jeg skal dog nævne Mohamed den Andens Moske, en af Byens helligste Moskeer.

Tyrkerne taaler ikke, at man ser paa deres Kvinder; man gør klogest i at vende sit Ansigt den anden Vej og lade, som om man er optaget af noget andet. En Dag gik jeg fra Stambul ud til den højtliggende gamle Kirkegaard, hvor der var et Udsigtspunkt. Da jeg var kommen et Stykke op ad Kirkegaardsbakken, saa jeg paa Afstand en sort, tættisløret ung Tyrkinde staa ved et Gravsted lige op ad den Gang, jeg skulde passere. Da jeg var lige tæt ved hende, løftede hun Sløret fra sit Ansigt og saa paa mig et Øjeblik. Jeg tilstaar, at jeg følte mig noget undselig og vilde helst have haft, at dette ikke var sket; thi jeg maatte jo ikke se hendes Ansigt; men heldigvis var der ingen i Nærheden, der iagttog hende.

I Sporvogne har de tyrkiske Kvinder et Rum for sig selv, da de ikke maa sidde sammen med Mændene, selv om de har tæt Slør for. Kvinderne har en elendig Stilling i dette Samfund. Jeg saa ganske smaa Piger sidde og flette paa tyrkiske Tæpper; de havde hver sin Tegning at se efter. Fabrikanterne, der tillige var Købmænd, var jo helt stolte af at fremvise deres Tæpper, som disse fattige smaa Piger maatte sidde og slide med den hele Dag for en lumpen Betaling. Det gjorde mig ondt at se, at disse Børn, blege som de var, skulde have en saadan Barndom.

En Arbejder i Konstantinopel faar kun 2 Kr. om Dagen, en Soldat har for en hel Maaned kun 6 Kr.

I hygiejnisk Henseende staar Byen langt tilbage for andre Storstæder i Europa. I Stambul ser man meget Griseri; i Pera derimod er alt mere moderniseret.

„De søde Vande“ kalder Tyrkerne det Sted, hvor det gyldne

Horns salte Vande menes at støde sammen med det ferske Vand; dette Sted ligger et godt Stykke uden for Byen.

Om Fredagen, som jo er Helligdag, samles Tyrkerne her med deres Haremsdamer og mange andre, og saa er der et forfærdeligt Leben her. Man ser mange Gøglere med Kameler, Bjørne og Abekatte. Jeg var paa denne Udflugt i Følge med to Rejsfæller, som paa Tilbagevejen blev bestjaalet for alle de Penge, de havde paa sig — den ene havde 100 Kr., den anden kun 20 Kr. De blev inde i Trængselen løftet i Vejret, og under dette blev de saa plyndrede; men det samme kan jo ogsaa passere i Kjøbenhavn eller en hvilket som helst anden Storby.

Den tyrkiske Embedsstand havde ogsaa sin egen Maade at forholde sig til Penge paa. Paa Posthuset blev en Tyvepjaster kun modtaget for 19 Pjaster. Hvor den tyvende gik hen, spurgtes der ikke om.

Prinseøerne kaldes de smaa Øer, der ligger et Stykke uden for Byen i Marmarahavet. Her sender Tyrkerne de mange uartige Prinser over, indtil de lærer at skikke sig vel. Den Ø, som ligger nærmest Konstantinopel, kaldes Hundeøen. Her bliver alle de herreløse Hunde ført ud, som fanges inde i Konstantinopel. Hundene kan saa æde hinanden, om de føler Trang dertil; thi paa Øen faa de ingen Mad; der er blot Buske og Græs. Allah siger, at Hundens ikke behøver andet.

Paa den største af Prinseøerne ligger der et Kloster oppe paa et Bjerg. Til dette græske St. Georgs Kloster kom jeg med stor Møje og Besvær paa selve St. Georgsdagen.

Der var flere Hundrede Mennesker, som laa lejret rundt paa Bjerget; alle havde medbragt Mad for 2—3 Dage. De fleste havde en eller anden Sygdom, som de ventede, at St. Georg paa denne Dag skulde komme ned og befri dem for; man ventede et Mirakel, drak af Kilderne og Brøndene. Jeg saa en sindssyg Kvinde, som af sin Slægtning, en Mand, blev ført ind i et bestemt indhegnet Rum, hvor Miraklet ventedes. at ville ske. Han tog ofte Uret op af Lommen for at se, hvor længe det kunde vare, inden St. Georg kom. Den stakkels Kvinde stirrede fortvivlet ud paa mig, og det var, ligesom hun spurgte: „Kan du da ikke

hjælpe mig?“ Det gjorde mig hjertelig ondt at se paa hende. Stakkels Mennesker, der findes i denne Verden!

Jeg talte med en Mand, der var kendt der paa Øen, og han sagde: „Vil St. Georg ikke hjælpe i Dag, saa maa Munkene forsøge i Morgen. Og kan de heller ikke hjælpe, skal de syge paa den tredie Dag søge Læge“.

Naa, saa sejler vi igen over Marmorhavet fra de smukke Øer med den sydlandske Vegetation forbi det gyldne Horn gennem Bosporus til *Therapia* og videre til *Bøjukderi*; det er den smukkeste Sejlur, som Konstantinopel kan byde paa; der ser vi rigtig det dejlige Landskab.

Herfra sejler vi saa over til Lille Asien og kommer til *Skutari*, som er en temmelig stor By med vældige Kaserne og meget Militær.

Her findes ogsaa en meget stor og smuk Jernbanestation, hvorfra Toget gaar over *Smyrna*, *Efesus* og langt ind i Asien. Et Stykke Vej uden for *Skutari* findes Orientens største Kirkegaard. Den har en vældig Udstrækning, saa man ikke kan øjne, hvor den ender. Den synes at være flere Tusinde Aar gammel. Alle Gravstenene ligger paa Fladen.

Her i Nærheden ligger *Bulgurlu*, et højt Sted, hvorfra man har en vid og dejlig Udsigt. Her traf jeg paa en Zigøjnerlejr, hvor man boede i Telte. De store Zigøjnerdrengene kom hen til min Ledsager og mig, da de troede, vi vilde købe de Heste, som de vogtede paa Marken. Min Ledsager fortalte, at de havde stjaalet dem alle sammen. De store Drengene gør stadig Ture ind i Asien, og naar de saa træffer paa en Hest, som er uden Beskytter, er de øjeblikkelig paa Ryggen af den, og saa gaar det hjemad til Lejren. Det er jo en meget bekvem Maade at forøge sin Hestebestand paa.

Herovre ser man Kameler, Dromedarer, Æsler og store Faareflokke. Der fortælles, at her i Østerland mødtes et Sted tre Hyrder ved en Kilde; hver af dem havde sin Hjord. Da Faarene havde slukket deres Tørst, blandede de sig mellem hverandre og gav sig til at græsse langs Bækkens grønne Sider. En rejsende, der kom forbi, spurgte; „Hvordan faar I nu Flokken skilt?“

„Det er nemt nok“, svarede en af Hyrderne, „det sørger Faarene selv for; thi ethvert Faar kender sin Hyrde“.

Lidt efter brød den ene Hyrde op. Han gik lidt hen til højre, løftede sin Stav og raabte højt: „Men-ah! Men-ah! (Kom dog, følg mig!) Alle Faarene løftede Hovederne, og den ene Trediedel af Flokken gik hen til ham og fulgte ham.

Den rejsende vilde gerne prøve, om han kunde faa Faarene til at følge sig. Han laante en Hyrdes Kappe, fik hans Stav i Haanden og hans Turban paa Hovedet. Og saa gik han hen til venstre, løftede Staven og raabte: „Men-ah! Men-ah!“ Faarene saa op, men ikke et af dem fulgte ham. „Nej, for de kender Dem jo ikke“, sagde Hyrderne. „Det var dog mærkeligt“, vedblev den fremmede. „Sker det da aldrig, at et Faar tager fejl?“ „Nej, svarede Hyrden. „kun naar et Faar er sygt, følger det hvem som helst“.

Det gav den rejsende noget at tænke paa. Han maatte mindes Jesu Ord: „Jeg er den gode Hyrde; jeg kender mine og kendes af mine. Mine Faar hører min Røst, og jeg kender dem, og de følger mig“. (Joh. 10,14—17).

I Konstantinopel saa jeg paa en Fredag de interessante dansende Dervisher, og hvorledes de mener ret at dyrke Allah. Man ser dem danse uafbrudt paa bare Fødder med Hænderne løftet højt over Hovedet. Alle deres Kræfter bruger de til Dansen; de vedbliver at danse, indtil de er fuldstændig afkræftede og segnefærdige. (149 Salme, 3: „De skulle love hans Navn med Dans“.)

Men her ovre i Lille Asien, et Stykke Vej uden for Skutari, kommer vi til et gammelt Hus, hvor Sheiken, Høvdingen for de hylende Dervisher, gik uden for i sin Have. Han spurgte mig, om jeg ønskede at komme indenfor. Jeg svarede ja og gik bag efter ham hen til en bred Portindgang, for hvilken der var et stort Lærred, som skjulte Indgangen. Han viste saa med Haanden derhen, idet han selv gik gennem en anden Dør til højre. Jeg tog saa Forhænget til Side og gik ind. Det var et meget helligt Sted og mærkeligt Rum, som jeg her kom ind i. Paa de to Sider var der Bænke, hvor de vantro kunde sidde. Foran os paa Rækværket rundt hang der Mængder af Dyrehuder. Som Tilskuere og Tilhørere var der foruden mig nogle Franskmand

og en Munk. Da vi havde siddet ca. 10 Minutter, begyndte Guds-tjenesten. 12 Dervisher kom ind med Sheiken i Spidsen, alle paa bare Fødder, men med meget Tøj paa Kroppen og store Turbaner paa Hovedet. Sheiken var betydelig finere. Og nu begyndte den mærkeligste Gudstjeneste, som i alt Fald jeg har set. Sheiken førte an med Trosbekendelsen, og derefter istemmede alle: „La illah-e-illalah, Mohamed rest-ul-illah“. Oversat betyder det: „Gud er kun een Gud, og Mohamed var hans udvalgte Profet“.

Derefter begyndte de alle sammen de forfærdeligste Vridninger med Armene og hele Legemet. Snart lagde de sig fladt ned paa Gulvet, snart paa Knæene, snart oprejst, stadig vuggende og vridende med hele Legemet og altid uafbrudt med hylende Sangtone efter Sheikens Kommando: „La illah-e-illalah, Mohamed rest-ul-illah“.

Naturligvis hylede de ogsaa en hel Del andre Sætninger op af Koranen; men vi forstod dem ikke.

Alle sammen svedte de, ja, de formelig dampede, saa de maatte afføre sig det ene Klædningsstykke efter det andet. Der var en Lugt af Sved, saa man daarligt nok kunde trække Vejret; men det var ellers en sund Gymnastik for disse Mennesker. Man kunde se, at de var segnefærdige af Træthed; men Sheiken strammede dem op med sit Tilraab, at de maatte fortsætte. Over en Time varede denne Tilbedelse af Guddommen.

Bibelens Ord: „Du skal elske Herren, din Gud, af dit ganske Hjerte og af din ganske Sjæl og af din ganske Styrke og af dit ganske Sind“, (5 Mos. 6,5. Luk. 10,27) falder en ind.

Til sidst blev der saa fremført syge tyrkiske Børn. Sheiken tog dem i Favn, aandede og pustede paa dem og læste over dem. Derefter blev Børnene saa henlagte paa Rad paa Gulvet, og Sheiken spadserede hen over Mavernene paa dem. De arme smaa Stakler skreg og jamrede sig efter denne Omgang. Nu var der gaaet halvanden Time; hvad der derefter skete, ved jeg ikke; thi jeg gik min Vej derfra.

Da jeg kom ud, hørte jeg Æslerne skryde, Solen begyndte at dale, og i det fjerne saa man Ryttere paa Kameler. Jeg tænkte paa, hvad jeg lige havde set, tænkte paa, hvor Verden er mærkelig, og hvor der findes mange mærkelige Mennesker i den.

Men engang skal alle Folkeslag, alle Nationer, alle Religioner, fra det nordlige Ishav gennem alle Zoner, fra Solopgangens Land og Indiens Palmestrande til Sydhavets fjerneste Øer bekende den levende Gud. En Morgen skal oprinde, da alle kender Gud og ham, der betalte vor Skyld. De skal bede om Evangeliets Lys og Livets Brød, og ingen skal hungre; thi Gud er alt i alle.

I denne Verdenskrigens Tid — den Krig, som vel nok kan siges at være den værste, der er overgaaet denne Klode, i denne Tid, da Menneskene raaber saa stærkt paa det timelige Brød, mindes jeg at have læst om en arabisk Købmand, der rejste gennem Ørkenen. Paa Vejen blev han overfalden af en Sandstorm og for vild. Plaget af Sult og af Tørst vandrede han om og søgte efter Vej og Sti; men han fandt det ikke. Til sidst sank han døende af Udmattelse om, og da faldt hans Blik pludselig paa en lille Læderpose, der laa i Sandet, Der kom et Glimt af Haab, som fyldte hans Sjæl: „Maaske er det en Pose med Dadler, som en rejsende har tabt, og som nu kan redde mit Liv!“

Han aabnede Posen, men kastede den atter bort; thi, ak! det var kun Perler.

I den Ørken, som Krigen har skabt, gaar den halve Menneskehed rundt og leder efter Brød og finder kun — Penge. I Tyrkiet dør Muselmændene af Sult, hengivne i Allahs Villie. Man beskylder Tyrkerne for at være nogle gruelige Mennesker. Men medens Krigen nu fra alle Sider føres med den største Voldsomhed, og man aabent plyndrer, ødelægger og beskylder hinanden for de frygteligste Grusomheder, kan det være af Interesse at høre en Dagsbefaling, som Mohameds Efterfølger Abri Bekr udstedte i det syvende Aarhundrede før Erobringen af Syrien, der skulde gribe saa dybt og stærkt ind i Verdenshistorien. Aktstykket er opbevaret i Konstantinopel endnu, og det hedder heri:

„Soldater! Jeg befaler eder følgende, som I nøje maa overholde: I maa ikke snyde, og I maa ikke stjæle. Vær aldrig troløse og ødelæg intet. Dræb aldrig Børn, Kvinder eller gamle Folk. Riv aldrig Grenene af Palmerne, riv ikke den umodne Frugt af Træerne og tramp ikke Sædemarkerne ned. Dræb aldrig et Faar, en Okse eller en Kamel, med mindre I har Brug for Levnedsmidler.“

Hvilken Forskel paa Tyrker fra for Tusind Aar tilbage og de saakaldte højkultiverede Kristne, som lever i vore Dage!

Islams Tilhængere skal bede flittigt. De har noget lignende som Katolikkernes Rosenkrans, en ejendommelig Kuglekæde. Kæderne er formede af røde, sorte eller blaa Glasperler, af Ravkugler eller Koraller, af Sandeltræ, Ibenholt eller Perler. De løber rundt i en Silkesnor og indeholder 99 Kugler, der ved den 33. og ved den 66. afbrydes af en større Kugle eller en skævtliggende Sten.

Tyrken lader disse Kugler glide langsomt gennem sin Haand, en for en, og beder med det samme en Bøn efter Koranen. Uden at bevæge Læberne beder han sin Bøn medens Kuglerne vandrer imellem Fingrene fra den ene Haand til den anden.

Han kalder Kæden for en *Tissbil*, og han benytter den i sine Forretning, og naar han spadserer. Ved de første 33 Kugler siger eller tænker han: „Lær at være taalmodig! Lær at indse, at Tingene gaar uden dig, at du kun er en lille bitte Kugle i det store Alt, og at du maa holde dig tæt i Kæden, hvis du ikke skal falde ud. Slut dig sammen med de andre og tag den Lod, der er dig beskikket. Bryd ikke dit Hoved med at granske over Verdens Ufornuft; men tænk paa, hvor fornuftigt du for dit eget Vedkommende bør bære dig ad. Men fremfor alt: Lær at være taalmodig!“

Ved de næste 33 Kugler siger han til sig selv: „Kast alle dine personlige Ønsker bort, det ene efter det andet, ligesom de Kugler, der flyder gennem dine Fingre. Smil ad dine Sorger, ja, foragt dem. Tænk paa din sidste Stund, mod hvilken jo alle de andre er ligegyldige. Lær at give Afkald paa dine Nydelser, før du bliver nødt dertil, saa det kan være dig let at sige Jorden far vel. Gør ikke din sidste Stund tungere derved, at det falder dig haardt at tage Afsked med Glæder, der i det andet Liv er uden Værd. Tænk paa Døden og smil; thi ved den befries du fra alle Sorger, Lidelser og overflødige Grublerier“.

Ved de sidste 33 Kugler siger han til sig selv: „Pin dig hverken med Lidenskaber eller Forhaabninger, lad det være dig nok, hvad du har opnaaet. Velsign hver Dag, der er svundet, og lad den ikke kaste nogen Skygge. Kives ikke med Skæbnen; thi den er

døv og faar altid Ret imod dig. Bær stille og taalmodig, hvad du maa bære; thi i saa Tilfælde har ingen Sultan, ingen Kejser det bedre end du. Vær tilfreds med, hvad du har, og hvad du er, og sæt dig ikke op mod, hvad der ikke kan ændres eller afvendes, for at du ikke ynkeligt skal blive trampet ned“.

Saaledes tænker den troende Tyrk, mens Kuglerne vandrer gennem hans Fingre.

I Moskeerne benytter han ikke denne Tissbil.

Efter at vi saa har opholdt os i Skutari og Omegn, sejler vi tilbage til det europæiske Konstantinopel, den By, som den romerske Kejser Konstantin den Store (305—337) til Dels har bygget, og hvis Navn han forvandlede fra Byzanz til det nuværende. Han var den første romerske Kejser, der anerkendte Kristendommen.

Vi nærmer os „det gyldne Horn“, hvor Minareterne fra Stambul afspejler sig, og hvorfra der raabes: „Alle troende til Bøn!“

Med Rette har Staden ved „det gyldne Horn“ faaet Ord for at være Verdens skønnest beliggende By; thi den har sikkert ikke sin Lige.

Man kan rejse Jorden rundt for at finde en By, der rummer saa mange mærkelige historiske og andre Seværdigheder uden at finde den, og dens Omgivelser er de dejligste, man vil se.

Vi gaar op gennem Gaderne, hvor Veksellererne (mest Jøder) staar i aabne Boder og lader Pengene skiftevis klirre fra den ene Haand til den anden for at hidlokke Folk

Paa Hotellet, hvor jeg boede, var der et stort Orkester, der spillede, hvergang vi spiste. Der var enkelte meget fornemme Tyrker, som hver Dag kom og spiste paa dette Hotel, og som under hele Maaltidet havde Turbanen paa Hovedet. Den tager de vist aldrig af, uden maaske om Natten.

Paa alle første Klasses Hoteller er Maden ens hele Verden over. Vil man have specielt nationale Retter, skal man søge de mindre og mere tarvelige Hoteller og Restauranter.

Fra Konstantinopel tager vi nu paa Vogne til Stambuls gamle Jernbanestation, og derfra begynder vi saa en interessant Jernbanefærd hjemefter. Det gaar først langs de gamle forældede

Fæstningsværker, der løber langs med Marmarahavet, og saa gennem et vildt, romantisk Balkanlandskab. Vi kommer over det fra forrige Krig meget omtalte *Tschataldja*. Her kunde man se mange af de paa Slagmarken begravede Soldater; de var ikke kommen langt nok i Jorden, Brystkassen ragede op over Jordsmonnet.

Saa kom vi til *Adrianopel*, det tyrkiske Riges gamle Hovedstad, som er anlagt af Hadrian. Stationen ligger et Stykke uden for Byen, der ligger ved Maritzafloden og har bevaret sit gammeltyrkiske Præg. Gaderne er krumme og skæve; Husene er næsten alle byggede af Træ, og Bygningsmaaden er ret interessant, Byen har 90,000 Indbyggere. Hotellerne er ganske elendige; jeg boede paa det bedste; men det var ganske misserabelt.

Det var store Drengene, der skulde gøre rent og holde Orden paa Værelserne. I Køkkenet gik store Mandfolk og lavede Maden, og de samme vartede op ved Bordet, naar der skulde spises.

Maden var forfærdelig daarlig og næsten ikke til at spise. Man havde heller ingen Appetit, da der var det største Griseri alle Vegne. Kvinder saa man ikke Spor af.

Det morsomste der i Byen var Markedspladsen, hvor der handles med alle Slags Dyr. Det var ogsaa helt fornøjeligt at gaa rundt og se paa de forskellige Haandværkere, der arbejdede i de aabne Værksteder.

Jeg var inde i flere Moskeer, blandt andet i den berømte *Selimie Moske*, opført 1567 under Selim den Anden af Tyrken Sinan, Tyrkiets berømteste Arkitekt. Et Par andre Moskeer kunde ogsaa nævnes: den højstseværdige *Bafesidie-Dschami*, som blev bygget 1389, og *Jeni Maradie-Dschami*, opført af Sultan Muragad den Anden.

I den store Moske var en Kanonkugle gaaet gennem den store Kuppel og derefter ned i Gulvet, hvor den havde boret et dybt Hul. Tyrkerne trak Tæpperne til Side, for at vi kunde se det.

Fra Adrianopel drager vi saa videre over *Mustapha Pascha*, hvor der var Toldeftersyn, og hvor man skulde fremvise sit Pas, og derefter kommer vi til *Philippopel*, Østrumeliens Hovedstad, som ogsaa ligger ved Maritzafloden. Staden har 50,000 Indbyggere og har en smuk Beliggenhed. Her kom jeg ind paa et gan-

ske udmærket Hotel. Her findes ogsaa mange Moskeer, jeg nævner kun den med ni Kupler forsynede Dschumaja Moske og Imaret Moskeen.

En herlig Udsigt har man fra et højtliggende Sted: Nebét Tepé.

Herfra rejser vi til Bulgariens Hovedstad *Sofia*. Her boede jeg paa „Grand Hotel de Bulgaria“, som ligger lige op ad Slottet, og her var ganske storartet. Slotsvagterne gik stadig frem og tilbage foran Hotellet. Sofia er en smuk By og en fuldt moderne By. Den har 200,000 Indbyggere, har et Universitet med 2000 Studenter, en teknisk Højskole, 14 Gymnasier, 25 Folkeskoler m. m.

Et mærkeligt Gade- og Folkeliv rører sig i denne By. I Udkanten af den i et særligt Kvarter bor der en Mængde Zigøjnere.

Mange Landboer i deres brogede Dragter, Lammeskindspelse og med Lammeskindshuer, snævre nedadtil sammensnørede Benklæder og Sko af kun et Stykke Læder fylder op i Gadelivet. I den mest brændende Hede kommer de til Bys i disse Dragter. Det ser ganske pudsigt ud. Der er kun een Moske, saa er der Domkirken, et nyt Raadhus og et interessant Mausoleum. Sofia har prægtige Omgivelser.

Saa tager vi med det udmærkede Orienteksprestog gennem det imponerende smukke *Dragomanpas*, der paa begge Sider er omgivet af stejle Bjerge. Vi passerer et Par Toldsteder, hvor Rejsegods og Pas skal efterses, og lægger Mærke til, at der er vagthavende Soldater langs med Banen lige fra Konstantinopel gennem Bulgarien og Serbien — med passende Mellemlum.

I Bulgarien saa man mange Folk, som under den sidste Krig havde faaet Øren og Næse skaaret af; det havde Serberne besørget. Man kunde ogsaa mærke, at Bulgarerne havde et stærkt Had til Serberne.

Saa kom vi til Serbiens Hovedstad *Belgrad*, der ligger overordentlig malerisk ved Donau, som her er 750 Meter bred. Savafloden har her sit Udløb i Donau.

Her er det ogsaa morsomt at se, naar Bønderne kommer med deres Okseforspand ind til Byen. De har baade Sommer og Vinter svære Dragter paa. Naar man en tidlig Morgen gaar hen paa den store Torveplads, kan man se deres smukke Nationaldrag-

ter. Paa Helligdage bærer Kvinderne sølvbroderede Liv og pryder sig med Ringe, Kæder og Filigransmykker.

Belgradernes „Prater“ er den smukke Park „Kalemegdan“ med en prægtig Udsigt over Savadalen.

Jeg var en Dag inde paa den gamle Fæstning og nød Udsigten over Savafloden og langt ind i Ungarn. Da det var forbudt at gaa derind, hvad jeg ikke vidste, blev jeg af Kommandanten anmodet om at gaa ud. Denne Fæstning var jo engang Nøglen til Tyrkiet.

Saa forlader vi Kong Peters Hovedstad, hvor Kong Aleksander og Dronning Draga blev myrdede, og kører til *Budapest*, Ungarns Hovedstad, med 900,000 Indbyggere. Det er en af Europas skønneste Byer med den herligste Beliggenhed paa begge Sider af Donau. Det er ogsaa en af Europas allerlivligste Byer, hvorfor en stor Turiststrøm gaar mod denne By. Kun en Syvendedel af Befolkningen taler Tysk. Jeg boede paa „Grand Hotel Hungaria“, det største og livligste Hotel med Udsigt over Donau. Et stort Orkester spillede her ved alle Maaltider.

Her langs Donau ligger Parlamentsbygningen, den smukkeste og en af de største, som findes. Den har kostet 32 Millioner Kroner.

Parlamentsbygningens Facade er prydet med 90 Statuer af ungarnske Konger, Feltherrer og Statsmænd. Det indvendige er meget pragtfuldt.

Lige over for paa den modsatte Donaubred ligger det kongelige Slot, der tager sig smukt ud, højt som det ligger over Omgivelserne. Det blev opført 1748—1771 under Marie Theresia, men er senere bleven udvidet og pragtfuldt indrettet. Det har nu ikke mindre end 860 Værelser. Udsigten fra Slottet ud over Byen er meget smuk.

Gaar man saa fra Slottet og højere op til det saakaldte Blocksberg, har man en endnu bedre og større Udsigt. Men herfra kan man tage med en Bjerg-Tandhjulsbane op til det 1400 Fod høje Schwabenberg, fra hvis højeste Punkt man har den prægtigste Udsigt ned over Blocksberg og ud over Budapest med Matra-bjergene i Baggrunden.

Den mest yndede Promenade i Budapest er langs den prægtigt anlagte Franz Josefs Gade. Her er mange Kafeer og et overmaade broget og livligt Folkeliv, særlig om Aftenen.

Fra Budapest kører vi lige til Schlesiens ved Oder beliggende Hovedstad *Breslau*, som ogsaa har mange Seværdigheder og fuldt op af Teatere, Varietèer, Koncertlokaler og Kafeer. Her er meget Militær og smukke Promenadeveje.

Derfra tager vi endelig med Eksprestoget over Berlin og hjem til Danmark, Udgangspunktet for vor Rejsefærd ud i den store, mangfoldige og rige Verden.

Gammelt Guld.

Det er allerede over hundrede Aar, siden Oehlenschläger skrev i „Guldhornene“:

De higer og søger
i gamle Bøger,
i oplukte Høje
med spejdende Øje,
paa Sværd og Skjolde,
i muldne Volde,
paa Runestene,
blandt smuldnede Bene.

I de Aar, der er gaaet siden, har denne Higen og Søgen efter Vidnesbyrd om og Mærker efter vore Forfædres Liv og Færden haft mange Dyrkere, og der er bleven fremdraget adskilligt „gammelt Guld“, naar Udtrykket tages i videre Forstand.

Disse Minder fra en svunden Tid omfatter alle vi, der bare kender lidt til dem, med en egen ærbødig Kærlighed og Varme, og en af Grundene dertil er sikkert den, at de har en fjern Tids Poesi over sig. Det „gamle Guld“, som jeg i denne Julehilsen til de gamle Elever vil fortælle lidt om, er for det meste ikke saa gammelt, at det straalere med

denne Oldtidsglans; til Gengæld er noget af det ikke ældre, end at det, naar det fremdrages, kan leve videre blandt os Nutidsmennesker og tilføre vort aandelige Liv rige Værdier, ligesom man kan tage et gammelt Arvestykke frem, der har været glemt og har samlet Støv, men som efter en Afpuksning føjer sig ind i ens Hjem endog med en særlig Inderlighed, fordi det har tilhørt Slægten gennem mange Led.

Jeg vil begynde med vore Folkevisemelodier. Det er Arvegods, der har samlet særlig meget Støv, ja som er bleven næsten ukendeligt siden den Tid, da Viserne blev sunget af en Forsanger, mens de dansende sang Omkvædet, naar Dansen gik „under Lide“, paa „grønne Vold“ eller om Linden i Borggaarden. De Melodier, som vi nu kender til vore Folkeviser, kan nemlig ikke tænkes sungne i Middelalderen, idet de to Tonearter, hvori *al* vor Musik bevæger sig, Dur og Moll, først er blevet til i Renaissance-tiden omkring Aar 1600, og Visernes Glansperiode falder før denne Tid.

Lad os først se lidt paa vore to moderne Tonearters Karakter for at faa et Begreb om, hvad Toneart vil sige. Vi vil sammenligne to Melodier, f. Eks. den til „Der er et yndigt Land“ og den til „Paaskeklokken kimed mildt“, af hvilke den første er i Dur, den anden i Moll. Vi ser da, at Dur i Sammenligning med Moll har en lysere Stemning, er klarere, friskere, gladere end Moll. Moll er derimod mere mørkladen, dyster, sørgmodig, højtidelig. Naar nu *al* vor Musik bevæger sig inden for Rammerne af disse to Typer, vil man forstaa, at det virker meget fremmedartet paa den, der ikke er kyndig i Musikhistorien, at træffe Melodier, som hverken er Dur eller Moll, men har en hel anden Karakter, en Stemning, som ikke er i Slægt med anden Musik, vi er vant til at høre.

Men hvordan har de da lydt, disse Melodier, og hvordan kan vi danne os en Forestilling om dem? Jo, gennem Kendskabet til de gamle Kirketonearter, som dengang brugtes ogsaa i den verdslige Musik, og gennem enkelte ældre

Opskrifter af Viser, hvor der kun behøves faa Ændringer, for at Melodien klart fremtræder i en af disse gamle Tonearter, kan man komme deres Art tæt ind paa Livet. Her maa Th. Laub nævnes som Foregangsmand, idet han har undersøgt Spørgsmaalet teoretisk og ført et anseligt Antal Folkevisemelodier tilbage inden for den historiske Muligheds Grænser. Hører vi Folkeviserne sungne med disse Melodier — kgl. Skuespiller Jerndorff gør det fint og kultiveret — kan man ikke andet end blive betaget af den Enkelhed og Storladenhed, der møder én. I Sandhed en Aand, der er i Slægt med Ebbe Skammelsøns Skikkelse og med den enkle, gribende Handling i „Aage og Else“. Det var nok værd at løfte denne gamle Arv, blive fortrolig med Stemningen og synge Viserne nu og da. Nu synger vi ikke gerne Folkeviserne; der er for mange Vers, og de virker kedsommeligt; men de ægte Melodier er saa stilfærdige, at de lader Ordene træde stærkt frem, lader Fortællingen lyse, og saa er det kedsommelige med et borte: man følger Handlingen i Visen, som naar man hører en Historie godt fortalt.

Folkevisernes Tekst har jo for Resten været Genstand for en lignende Renselse af forskellige, f. Eks. Aksel Olrik, og man maa være dem og Laub taknemmelige for, at Melodi saa vel som Ord nu kan fremtræde i ren og ægte Stil; baade historisk og æstetisk set er det en stor Vinding.

Endnu ældre Arvegods er vore Mundarter; men de nyder i det hele og store ikke den Agtelse og Kærlighed, som de fortjener. Saa længe Dialektstudierne ikke var begyndt — og det er først det 19. Aarhundrede, der rigtig har taget fat paa dem — og saa længe vore Digtere endnu ikke havde brugt dem, kan man forstaa, at de litterært dannede oversaa dem og regnede dem for usleben, jasket Udtale af Rigssproget. Men Dialektstudierne har vist noget andet. De har vist, at hver Dialekt har sin egen faste Bygning, sine ganske bestemte grammatikalske Love, der med stor Vedholdenhed er bevaret ned gennem Tiderne. De har

ogsaa vist, at der er bestemte Grænser for hver Dialekts Udbredelse; inden for sit Omraade hersker den fuldt og helt, udenfor træffes andre Dialekter med andre Ejendommeligheder. Hvad der danner disse Grænser, kan være mange forskellige Forhold; det kan være Aaer og Søer, Fjorde og Højdedrag, men i endnu højere Grad Heder og Ødemarker eller Strækninger, hvor der, da Landet blev bebygget, var store Skove, som det var umuligt for Beboerne at trænge igennem med deres simple Redskaber af Sten og Træ.

En saadan Grænse, dannet af mægtige Skove i Fortiden, er (for den sydlige Dels Vedkommende) den Linie, der gør Skel mellem Øst- og Vestjysk, og som gaar paa skraa gennem hele Halvøen fra Horsens Fjord til Hanherred. Nordøst for denne Linie siger man „Manden“, „Huset“; Sydvest for den siger man „æ Mand“, „æ Hus“. Skønt disse Skove blev fældet allerede i den senere Oldtid, og Grunden til Adskillelsen mellem de to Dialekter dermed bortfaldt, har de dog fra Arilds Tid trofast beholdt det ovenfor anførte Kendemærke, saa at man den Dag i Dag i saa Henseende taler som for over tusinde Aar siden. Hvilken sejt Vedholden ved det nedarvede! Og hvilket enestaaende sproghistorisk Vidnesbyrd om vort Modersmaal!

Jeg holder mig stadig til det jyske som den af vore Mundarter, jeg er mest knyttet til gennem Slægt og Hjem.

Medens Forskeren ser paa Sproget fortrinsvis med Forstandens Øjne, har Digteren mere Forhold til Hjertesiden i det. Han tolker det Livsindhold, som giver sig Udtryk gennem Mundarten. Tænk f. Eks. paa Blichers „E Bindstouw“; læs den i Oversættelse paa Rigssproget og se, hvor flad og flov den bliver. Men læs den, som den er skrevet — og den straalere af Liv og Lune eller bæver af Sorg og Vemod. Rigssproget slaar ikke til til at give disse Menneskers Liv Udtryk; men det jyske „svøber sig saa minde ligt om Tanken, saa hvert Ord bliver Graad“, som Aakjær siger et Sted. Samme Sted taler han om „dets Boblen og

Syngen i dets evige, kærfriske Vældkilder“, denne Urkraft, der virker saa fornyende og befrugtende paa Rigsmaalet, naar saadanne Sprogets Mestere som Blicher og Aakjær øser af den og indfletter de jyske Ord, saa de „ligger dér uslidte, friske og blanke som Lærkens Æg i det duggede Græs“. Ja, det gælder om at bevare al den Frodighed og Livsfylde, som Mundarterne rummer, selv om Udviklingens Gang skulde føre mod en mere ensartet Tale Landet over.

Jeg har endnu mere paa Hjerte, endnu mere „gammelt Guld“ at pege paa, som jeg vilde ønske, at vore gamle Elever — og andre — vilde forstaa at holde i Agt og Ære. Jeg tænker paa vore gamle Gaarde og Huse, som nu desværre fortrænges af et ganske stilløst Sammensurium, som har sit Hovedsæde i de opblomstrende Stationsbyer Landet over.

De gamle Boliger havde Rod i Landet og Befolkningen. De havde udviklet sig jævnt fra den gamle Røgstue i det 16. Aarhundrede, fulgt Befolkningens Levesæt og Livsvilkaar, saa de nu i det 19. Aarhundrede fremtraadte som en harmonisk Ramme om det Liv, der levedes paa saadan en jævn Gaard eller i et lille Hus. Der var hverken for meget eller for lidt, men hvad der behøvedes, og det skal nok give en Bygning Stil, at den passer til Brugen.

Jeg vil ikke komme ind paa, hvor hyggeligt der kunde være inde i de lavloftede Stuer med de hvidskurede Gulve, men holde mig til det ydre. Hvor smukt passede de ikke til Landskabet! Tænk paa en Type som den firelængede Bindingsværksgaard. Det mørke, solide Tømmer gav Bygningen Rejsning og Styrke og brød Kalkens Flade, saa at den, hvad enten den var rød, gul eller hvid, aldrig virkede skærende i Farven. Det passende høje Tag gik som en laadden Hue dygtig ned over Panden og gav Anledning til forskellige Skygger, efter som Solen stod paa Himmelen. Med den Sikkerhed, som god Tradition skaber, og med en lykkelig Haand var Døre og Vinduer anbragt paa deres rette Plads og med godt Forhold mellem Højde og Bredde.

Det hele gav et Indtryk af Venlighed og Ro; det var et Hjem, der kunde slutte sine ind i sin Hygge og sin Fred. Og hvor Træer og Buske kunde virke op ad saadan en Bygning! Der skulde ikke megen Plantning til, før der var en smilende Idyl. Eller tænk paa et Materiale som Kampesten, som paa visse Egne bruges en Del. Hvor saadan en Kampestensmur er broget! Næsten alle Farver findes deri: rødt, grønt, blaat, gult, men i saadant et Virvar mellem hinanden, at Helhedsindtrykket er afdæmpet nok. Ikke mindre smukke er vore røde Mursten, naar de da er smukt brændt; men jo glattere og mere ensartede, des ferskere og kedeligere virker de; derfor er haandstrøgne Sten med deres ujævne Flade meget smukkere; de giver mere Dybde og Spil i Farven.

Naar man tænker paa alle disse Herligheder, kan man ikke andet end sørge over, at de maa vige Pladsen for de kolde, glatte Cementmure, hvor al Leg af Lys og Skygge paa Væggen savnes, og hvor noget trist og farveløst Tagpap dækker det næsten flade Tag. Men det værste er, at Sansen for de rette indbyrdes Forhold i Bygningen ikke er den samme som i gamle Dage, da man kun havde Traditionen at gaa efter. Nu er man udsat for saa mange Paa-virkninger: man rejser, og man ser Billeder og faar Lyst til at benytte en eller anden smuk Enkelthed et eller andet Sted fra uden at tænke paa, om den passer til Helheden eller ej. Men en Bondegaard skal for at være smuk ligne en Bondegaard, ligesom et Husmandshus skal ligne et Husmandshus. Vi har meget at lære af de gamle Bygninger, inden de forsvinder; heldigvis er der endnu saadanne fredelige Pletter i Landet som Bjerré Herred, hvor saa meget af det gamle staar endnu og staar godt. Men i det hele og store maa vi ind i et andet og bedre Spor, hvis ikke vore Boliger skal staa som et Vidnesbyrd om vort Slægtled, der, trods stort materielt Fremskridt, dog paa dette Felt mangler den aandelige Sans, som vore Forfædre har ejet, og som forhaabentlig kan kaldes til Live igen i de kommende Slægter.

Fra Arkitekters og Historikeres Side gøres der en Del for at fremme en bedre Byggeskik, dels gennem Typetegninger og Artikler (Vilh. Lorenzen), som er bleven offentliggjorte i Bladene, dels gennem Tegnehjælp til de byggende.

Den sidste af de gamle, folkelige Værdier, som jeg har Lyst at skrive lidt om, er „Folkedansen“. Medens Dansen i Middelalderen foregik ved, at de dansende, Mænd og Kvinder, tog hinanden i Haanden og dannede en lang Række — en „Rej“ — kom der i det 16. Aarhundrede en ny Dansemaade til Norden, indført fra Polen; dens største Ejendommelighed laa i, at det var Parret, Herre og Dame, der blev Midtpunktet i Dansen. Denne polske Dans var vild og voldsom med Klap og Tramp, Spring og Hvirvlen, stærkt præget af det ildfulde polske Folk; flere Gange skete det, at Fruer og Jomfruer blev danset til Døde. Men den tog hele Norden med Storm og blev danset af høje og lave. Medens nu i det næste Aarhundrede den stilfulde og yndefulde Dans fra Ludvig den Fjortendes Hof kom til at herske i de højere Kredse og senere, omkring Aar 1800, afløstes af et nyt Hold polske Danse, der fik europæisk Udbredelse: Vals, Mazurka og Polka, holdt den gamle Polskdans sig i de brede Lag, hvor den havde gravet sig dybere ned og sikrere fast. Den har holdt sig lige til vore Dage, navnlig i de norske Dale (Hallingen); men her i Landet er den i de sidste Aartier gaet stærkt tilbage. Den er det, vi kalder Folkedans. Men netop som den stod Fare for at forsvinde og helt glemmes ude i Landbefolkningen, fik man fra anden Side Øje paa den og saa, at her var noget, der ikke maatte gaa til Grunde. Saa blev „Foreningen til Folkedansens Fremme“ stiftet; denne Forening har opsamlet en Mængde af de gamle Danse, studeret dem paa Stedet, optegnet Musikken og beskrevet dem i alle Enkeltheder; det hele foreligger nu trykt til Brug for enhver.

Hver Egn i Landet har haft sine Danse; jeg vil blot nævne nogle faa Eksempler herpaa: Fra Vendsyssel kommer „Kedelflikkerdansen“, fra Himmerland „Ottetal“ og

„Feder Mikkel“, fra Randersegnen „Korsfiretur“, fra Horsensegnen „Trekant“ og „Berlinerkontra“, fra Vardeegnen „Firetur“ og fra Øerne navnlig en stor Mængde Kvadrilledanse.

Det er ikke til at undres over, at disse Danse i sin Tid blev modtaget med aabne Arme; heller ikke er det underligt, at de har kunnet holde sig hos os i de fire Hundrede Aar, der er gaaet siden; thi der er over dem et Liv og en Bevægelighed, de ejer en Idérigdom og en Varieren af det enkelte Thema, som vi ikke har Magen til i den almindelige Dans. Mange af dem besidder en egen Ynde og et naivt, frisk Skælmeri; enkelte af dem indeholder endog en hel lille Komædie; kort sagt: der er Plads og Rum til Udfoldelse af mange smaa Talenter, og man er aldrig saa oplagt til sligt, som naar Blodet er kommen i lidt raskere Omløb, og Benene er blevet rørt. Naar saadan en Folkedans suser og hvirvler hen over Gulvet, saa Pigernes Skørtter staar ud som en Fane, og Øjet ikke kan følge Føddernes rappe Trin, er den et herligt Udtryk for Livsglæde. Den stiller ikke saa faa Krav til legemlig Styrke og Udholdenhed, men den giver derfor ogsaa noget af den samme Glæde, som Sport og Gymnastik yder den sunde og stærke Udøver. Jeg kan ikke tænke mig andet end at denne Folkedans godt kunde faa sin gamle Plads i landlige Kredse; det forekommer mig, at der her trænges til en Afløsning.

Gid vi da maa lære mere og mere at værne om og vogte paa de gamle Sager, Slægtens gamle Arvegods. Det vil gøre Livet rigere for os, det vil gøre Danmark og det, som er dansk, kærere for os, gøre, at vi kommer til at vandre paa Hjemmets Grund med sikrere Fod. Det vil være af Betydning for os i Fremtiden, at vi forstaar, hvad vi selv har, at vi er rodfæstede i egen Jord, saa at vi stærke i vort eget kan møde frem til Samliv og Samarbejde med andre Folk, give dem, hvad vi kan give uden at miste os selv, og tage af deres, hvad der kan tjene vort Liv. Jo mere vi skønner paa, hvad vi har af aandeligt Arvegods,

des mere villige bliver vi til at give andre den Ret til at leve deres Liv, som vi ønsker for vort eget.

Lad os da løfte Skatten ligesom i Oehlschlägers Digt de to, der finder Guldhornene: den unge Pige og Bonden, Naturens Søn, som ejer den umiddelbare Modtagelsesevne, og derfor kan hæve

„med undrende Aand
af sorten Muld —
det røde Guld“.

Marie Lange,
født Sirunge.

Tidens Tale.

Ved en Folkefest.

Nu har Sommeren smykket vort dejlige Land;
men vi ængsteligt spejdende staar.
Det er Sværdtid og Ulvtid, en Verden i Brand
om vor lave, vor ældgamle Gaard.

Og vort Liv det faar Farve, faar Stemning og Skær
af det røde, det rygende Baal.
Vi har set, vi har hørt Ødelæggelsens Hær
rykke frem uden Maade og Maal.

Hvad er Dagens Bud, hvad er Tidernes Røst?
Der er Spørgsmaal og Raab overalt.
Har vi Ørene aabne og Hjerte i Bryst,
har vi følt, at paa os er der kaldt?

Har den rystet vor Sjæl, har den rensset vort Sind,
denne Vredens og Vildskabens Tid,
er der strøget en Luftning af Alvor herind
over Danmark fra „Kæmperne“s Strid?

Har den lært os at leve med vid Horisont,
 har den vist os, hvad Livet er værd,
 er der falden som Lys over Hverdagens Dont
 fra det løftede, flammende Sværd?

Har den lært os at vælge og vrage med Flid,
 mens den kørte os alle i Ring,
 saa, naar Nytiden kommer, vi fæster vor Lid,
 til det ægte blandt Tanker og Ting.

Har den mærket os dybt, har den skærpet vor Sans,
 for hvad adler et Folk og en Mand?
 Vi saa mange, der traadte om Guldkalven Dans
 og for Vindingen glemte sit Land.

Er det vokset, vort Folk, under Tidernes Tugt,
 har det følt, at vort Hjem er vor Borg?
 Vi har før set det gro, bære fuldmøden Frugt,
 naar det fristede Smerte og Sorg.

Skal mon Fremtiden finde os rede til Daad
 med hver eneste Mand paa sin Plads,
 har vi lært os at sejle og styre vor Baad
 efter Sandheds og Retsinds Kompas.

Ja, vi spørger vort Folk og hver enkelt deri,
 og vi spejder ved Hverdag og Fest
 efter Spor af det store, der fløj os forbi
 som en Brand i den flyvende Blæst.

Og vi ønsker saa brændende, haaber og tror,
 vi blev vækket af Tiden, der randt,
 saa det lever i Sjælene, spirer og gror
 til en Høst, vi vort Fædreland vandt.

Kristen A. Lange.

Arbejdsret og arbejdsmulighed.

Spørgsmålet om, hvordan det bedst kan lade sig gøre at skaffe arbejde og føde til alle, har i mange år været brændende. Krigen er skyld i, at mange flere kræfter end ellers er bleven sat i bevægelse for at løse dette spørgsmål, og den kommende tid vil stille så godt som alle over for dette: hvor skal jeg få føden fra?

Jeg tror, det vilde være gavnligt, om nogle af de tanker, der i det følgende skal fremsættes, blev almindelig opfattelse.

Hvem har ret til at leve? Det har hvert eneste menneske, der bliver født. Om et menneske kan opføre sig sådan, at det mister retten til livet, skal ikke her undersøges.

En af de første betingelser for at leve er den at have adgang til at skaffe sig livsfornødenheder, og de kan under vore forhold i almindelighed kun skaffes ved arbejde.

Ethvert menneske har så *ret* til at arbejde. Til tider kan det blive vanskeligt at skaffe sig denne ret, fordi andre mennesker på en eller anden måde lægger hindringer i vejen.

Arbejdsløshedsspørgsmålet har optaget mange tanker og voldt meget bryderi, og i den kommende tid vil spørgsmålet rejse sig så stærkt som måske aldrig før.

Årsagen er verdenskrigen.

Det, at vore tilførsler ude fra bliver meget mindre end tidligere, rammer os alle, men de, der rammes hårdst, er dem, der mister arbejdet. Hvordan kan så arbejdsløsheden modvirkes, og hvordan kan en del af de andre følger modvirkes?

Der må skaffes arbejde.

Er der så noget sted, hvor der kan skaffes arbejde, og hvor forøget arbejde kan skaffe forøget udbytte, og hvor der er brug for det forøgede arbejdsudbytte?

På disse spørgsmål kan der svares et stærkt og rent ja, nemlig i landbruget.

En kendt landmand skal have sagt, at der er ingen grænser for, hvad jorden kan give. Det er måske for stærkt sagt, men der er ingen tvivl om, at næsten al Danmarks jord kan give en hel del mere i udbytte, end den gør. Men én af betingelserne er, at der bliver gjort mere arbejde på jorden.

De danske landmænd har i denne tid et meget stort ansvar, som de ikke bør tage sig let.

Der er stillet store krav til dem under krigen — måske også uberettigede —, men de har også store pligter.

Udviklingen har ført med sig, at den største del af det danske folk ikke selv har jord og altså er afskåret fra selv at dyrke fødemidler. I tider, hvor der er arbejde nok og fødemidler nok, har det mindre at sige, hvor befolkningen skal tjene sit brød, og hvordan jorden bliver udnyttet. Men når arbejdet er småt, og fødemidlerne kun er til stede i knappe mængder, så gælder det om, at så megen arbejdskraft som muligt bliver taget i brug, og at jorden bliver udnyttet i så høj grad som muligt.

Med ejendomsretten til den danske jord følger for tiden pligten til at få det mest mulige ud af jorden. Ingen har lov til at sige: denne mark er min, og jeg vil gøre med den, som jeg har lyst. — Den skal udnyttes på bedste måde.

Jeg tror, det er tvivlsomt, om det nogen sinde betaler sig at spare på arbejdskraften, når følgen bliver formindsket udbytte, men nu gælder det om at få stort udbytte af jorden, selv om indtægten ikke bliver større end den forøgede arbejds løn, og måske næppe så meget. Jorden skal give stort udbytte, og intet må gå til spilde på grund af manglende arbejdskraft.

Alle har ret til at leve, og når en del mister evnen til at skaffe sig de nødvendige livsfornødenheder på grund af arbejdsløshed, så må der skaffes hjælp ad anden vej, og så får vi arbejdsløsheds- og dyrtidshjælp. Den måde at hjælpe på er ikke god, og det er dumt at understøtte, når der kan skaffes arbejde, og når dette arbejde samtidig kan afhjælpe nogle af de savn, som tiden ellers lægger på os.

Alfred Møller.

Aarets Løb og Skolens Gang.

Jubilæumsfestligheden den 7. November i Fjor satte en Strøm af Uro gennem Skolemaskineriet til at begynde med; men da den var ovre, gled Skolen snart ind i sin rolige Arbejdsgang, som den saa holdt Vinteren ud.

Ved Juletid blev en af Eleverne, Aage Frederiksen fra Stourup, syg og maatte bryde op fra Skolen; men ellers var Sundhedstilstanden god.

Der blev holdt offentlige Møder hver fjortende Dag, hvor Forstander Lange talte om norske Digtere: Wergeland, Welhaven, Camilla Collett, Bjørnson og Ibsen, samt læste enkelte mindre Ting af deres Digtning.

I Slutningen af Januar havde Skolen Besøg af den bekendte Fremskridtsmand paa Landbrugets Omraade, Anton Sørensen fra Haubro. Han talte to Aftener i Træk for Eleverne og Omegnens Folk om Kartoffeldyrkning og Frøavl.

Sidst i Februar var der en Søndag et Delingsførerkursus, som Horsens og Omegns Skytteforening i Forbindelse med Delingsførerforeningen lod afholde med Gymnastiklærer Rasmus Hansen, Ryslinge, som Leder. Der var ca. 50 mandlige og kvindelige Deltagere, og de arbejdede med Liv og Lyst Dagen igennem og bragte med sig en frisk, gymnastisk Luftning ind gennem Bjerre Herred. Højskolen tog med Glæde imod dem, Egnens Folk stillede Køretøjer til Raadighed baade Morgen og Aften, og de fremmede Gæster befandt sig vel, saa dette Kursus staar i Mindet som en frisk og lys Begivenhed ind i Vinterens Skoleliv.

Skolens Gymnastikarbejde sluttede med en Opvisning for en mindre, mere privat Kreds, hvorefter der var Leg i Gymnastiksalen og et lille Chokoladegilde.

I April afholdtes Anden Paaskedag en Koncert paa Højskolen af lokale Kræfter med velvillig Assistance af et Par udefra: Løjtnant og Lærer Chr. Ottosen, Horsens, og Stud. teol. Frede Therkelsen, Herning. Vejret var daarligt, saa

der kom ikke saa mange Tilhørere, som der ellers vilde være kommen.

Ind i Sommerskolens Arbejde bryder der gerne flere Begivenheder end i Vinterskolens, ligesom Sommervejret og Cyklerne muliggør en hel Del Udflugter til naturskønne Steder i Egnen.

I Juni blev der afholdt et Ungdomsmøde paa Højskolen. Det var nogle af Egnens Ungdomsforeninger, der havde indbudt til dette, og der blev holdt Taler af Seminariefors-
stander Noe Nygaard, Ribe, og Højskoleforstander Grøn-
vald Nielsen, Vestbirk. Om Aftenen var der Musik samt
Oplæsning af Forstander Lange. Mødet, der havde godt
Vejr, havde vundet god Tilslutning.

Det kirkelige Sommermøde i Horsens samt den store
Koncert paa „Lunden“ i Horsens lokkede os ud i Flok
og Følge.

Men Hovedbegivenheden af den Slags var dog Skole-
udflugten, der i Aar gik til Himmelbjerget og tog to Dage.
Da alle Eleverne havde Cykler, og Flokken ikke var saa
overvældende stor, lod saadan en Tur sig ordne, og den
fandt Sted i det yndigste Højsommervejret og under den for-
nøjeligste Stemning.

En tidlig Morgen drog man af Sted med Regnslag og
Bagage paa Cyklerne gennem Horsens forbi Peder Skrams
gamle Herresæde Urup til Østbirk. Her spiste man Melle-
mad og drak Kaffe, saa Plantør Strunges Planteskole og
Drivhuse samt Østbirk Kirkegaard med Peder Skrams Minde-
sten og Kirken med den gamle, pragtfulde og mærkelige
Altertavle.

Derfra gik det saa videre ud ad Landevejen til Voer-
vadsbro og over Gudenaalen, hvor Mejeriet blev besøgt, og
adskillige Glas Kærnemælk kvægede det sveddryppende
Selskab.

Farten blev nu langsommere ad de sandede Veje, som
Sjællænderne og Folk fra det fede Bjerreherred aldrig havde
set Mage til; nu og da holdtes der Hvil, man slog sig ned

i Lyng og Græs og nød det løsslupne Vandrelivs Glæde samtidig med, at man frydede sig over den storslaede, jydsk Natur, der her ved „Sukkertoppen“ med Udsigt til Mossø, Salten Langsø, Gammel Ry med de blaanende Skove og brune Lyngbanker rigtig møder Øjet, og Historien kommer til. Her laa jo i Middelalderen de tre Klostre i Visning, Voer og Øm; her drog man ad Hulvejenes Sandspor til St. Søren's hellige Kilde i Ry og de store Markeder; her fo'r man frem mod Mord og Brand mod Landsbyer og Klostre paa Kong Abels Tid, og histovre paa den anden Side af Sletten i Ry Kirke blev Kristian den Tredie valgt til Konge af de jydsk Herremænd paa Grevefejdens Tid. Natur og Historie paa een Gang fanger ens Sjæl i deres mystiske Spind; det tager en, som en Strøm kan tage en og bære en af Sted; alt det Liv, der her er levet, river en med sig mod uendelige Maal — Tider skal komme, Tider skal henrulle, Slægt skal følge Slægters Gang.

Det var, som om det kaldte paa en langt borte fra, men blot et Øjeblik, saa er man igen vendt tilbage til Lyngen og det glade Selskab og prøver paa at faa Forbindelse mellem en Lyngkvist og et eller andet Øre i ens Nærhed.

Saa op og af Sted paa ny, og vi naar Gammel Ry, køber Smør paa Mejeriet og Brød hos Bageren, er lige et Smut oppe paa Kirkegaarden for at se ud over Landskabet med Mossø og de skovbevoksede Skraaninger Syd for Søen, men drager snart videre for at naa „Bjerget“ og faa Sulten stillet. Det kan nok være, at Maden smagte paa Afholdshotellet. Paalæg til Smørrebrødet havde vi i Randselen, Ra-barbergrød fik vi paa Hotellet.

Det er nu ud paa Eftermiddagen. Bjerget med Mindestenene og Kvindernes Grundlovseg beses, og man nyder Udsigten fra Taarnet; senere hjemses nogle Skrænter med svære Mængder af Blaabær, saa det kendes stærkt paa Kjoler, paa Læber og Hænder, men det forhøjer blot Glæden.

Derefter samles man paa en af de smukkeste Bakketoppe og ser Solen dale i Vest ude ad Silkeborg til, mens man synger Sangen om Jylland, og Lange læser St. Blichers henrivende Skildring af Himmelbjerget i Novellen af samme Navn.

Saa gaar det tilbage til Gammel Ry Kro, hvor vi skal overnatte, hele Selskabet. Dette opnaas ved dobbelt Belægning i Sengene og Brug af Sovesofaer og Chaiselonger og giver Anledning til adskillige morsomme Optrin, med hvilke Krøniken dog skal tie.

Næste Dag efterses den gamle, morsomme By og enkelte Udsigtspunkter i Nærheden, og saa gaar det igen ad Bjerget til. Vi besøger Himmelbjerggaarden, faar den elskværdigste Modtagelse og nyder paa mere end een Maade Gavn af, at Fru Lange har været Lærerinde her før i Tiden. Derefter gaar det mod Bjergets Fod, og vi sejler til Svej-bæk, for derfra at tage Vejen til Fods tilbage til Himmelbjerggaarden, hvor vi havde efterladt Cyklerne. Paa Vejen tilbage blev der Lejlighed til at spise Blaabær og soppe i en af de smukke Vige af Julsøen.

Inden vi begiver os paa Hjemrejsen, styrker vi os endnu en Gang ved god og billig Mad paa Ry Kro, hvis Fremmedbog trofast gemmer de Rim, som vor ungdommelige Tilfredshed begejstrede os til at skrive, før vi brød op, og som vi da heller ikke vil nægte gamle Vrigstedelever den Glæde at nyde.

Ingen enkelt kan gøre Krav paa at have frembragt de kraftige Rytmer og klingende Rim. Æren er alles.

Poemet lød:

Ude paa Vandring fra By og til By
kom vi ved Aftenstid trætte til Ry,
fandt os i Kroen saa venligt et Ly,
sov til det seneste Morgengry,
vaagnede friske og glade med Gny,
Kaffen og Maden gjorde os kry,
Himlen var blaa og uden en Sky,
traved vi derfor i Skoven paa ny,

vandred os Benene tunge som Bly,
 saa at vi atter til Kros maatte ty,
 Sulten og Trætheden straks maatte fly.
 For at rime vor Tak kan vi ikke os dy.

Det blev sen Aften, inden vi naaede hjem til Vrigsted, en punkteret Cykel sinkede lidt; men det var ogsaa det eneste Uheld paa hele Turen. Ellers havde alt været saa lyst og føjet sig saa godt; Solen havde skinnet over os; ingen Regn, ingen Blæst havde truet eller trængt os. Vi havde levet godt og uhørt billigt, og Anstrengelsen havde forhøjet enhver Nydelse og kastet større Glans over Skov og Sø, over Bjerg og Dal.

Vi her fra Skolen føler Trang til nu, da vi prøver paa at genkalde Turen i Erindringen, at sende en speciel Hilsen til Deltagerne med Tak for disse to Dage.

Elevmødet skulde have været afholdt Valdemarsdagen den 15. Juni; men det maatte aflyses paa Grund af det store, kirkelige Sommermøde i Horsens, som blev holdt denne Dag.

Elevmødet blev saa holdt den sidste Søndag i Sommer-skolen; her holdt Muremester Winding, København, det andetsteds gengivne Foredrag om sine Rejser, Lange talte om de Minder, der knytter sig til Valdemarsdagen, og som danner et godt Grundlag for et Elevmøde paa en dansk Højskole.

Efter Foredragene var der Generalforsamling i Elevforeningen og senere Opvisning af gamle Folkedanse, som Eleverne og en Del unge fra Byen i Sommerens Løb havde indøvet under Ledelse af Cand. polyt. Peder Hald, Vrigsted.

De fleste af de dansende optraadte i Dragter, der var en nøje Efterligning af gamle danske Nationaldragter, saa Opvisningen havde ligefrem kulturhistorisk Interesse.

Dermed sluttede Sommerens festlige Begivenheder.

Efteraarsmødet blev afholdt først i Oktober med Foredrag af Pastor Kirkegaard, Nebsager, og Højskoleforstanderne Grønvald Nielsen, Vestbirk, Lars Bækhøj, Ollerup, og Lange, Vrigsted.

Det var et Par gode Mødedage med mange Mennesker og gode Ord.

Ja, saaledes svandt Aaret, og vi er meget taknemmelige for saavel Aarets Løb som Skolens Gang under de herskende urolige Forhold. Vi stirrer med Længsel efter Gryet af den nye Fredens Tid og haaber, at vi til næste Aar maa sende Julehilsenen ud over et Land, der ikke er truet hverken af Krigens Gru eller af Sult, Mørke og Kulde.

K. L.

Elevforeningen.

Den 29. juli var der elevmøde på højskolen.

Efter foredragene om eftermiddagen holdt elevforeningen generalforsamling.

Bygmester Jørgensen aflagde beretning om foreningens virksomhed i det forløbne år. Der er givet understøttelse til to elever på vinterskolen og én på sommerskolen. Foreningen har omtrent 140 medlemmer.

Af bestyrelsen fratrådte efter tur: Bygmester Jørgensen, Emil Astrup, Gudrun Christensen og Jørgen Madsen.

Bygmester Jørgensen nægtede bestemt at modtage genvalg og gik så ud af styrelsen efter i 12 år at have været foreningens formand. Jørgensen har i den tid gjort et godt og trofast arbejde og fortjener foreningens tak. —

Følgende blev valgt i bestyrelsen: Anna Katrine Østergaard, Skulsballe, Jens Kjerkeemand, Vrigsted, Laue Pedersen, Vrigsted, og Lærerinde Elisabeth Uhre.

Ole Bjerremand, Barrit, og Margrethe Hald, Vrigsted, blev valgt til revisorer.

Ved et bestyrelsesmøde bagefter blev Alfred Møller, Hornsyld, valgt til formand.

Når Julehilsenen i år kan fremkomme i så fyldig en skikkelse, så skyldes dette murermester Winding, Kjøbenhavn, der ikke alene har overladt os sit foredrag til Julehilsenen, men ogsaa med rundhaandet gavmildhed paa anden måde har hjulpet os med udgivelsen. På elevforeningens vegne bringer bestyrelsen herved hr. Winding sin hjerteligste tak.

Hvis ellers alt går vel, vil elevmødet efter bestemmelsen blive Valdemarsdagen den 15. Juni. Husk det!

Medlemmer, der flytter og faar anden adresse, bedes om at meddele dette til formanden.

INDHOLD

	Side
<i>Kristen A. Lange</i> : Den lyse Linie	3
<i>L. Maltesen</i> : Glædelig Jul	12
<i>C. Vestergaard</i> : Julebetragtning	13
<i>F. G. S. Winding</i> : Fra København til Bosporus ..	14
<i>Marie Lange</i> : Gammelt Guld	59
<i>Kristen A. Lange</i> : Tidens Tale	67
<i>Alfred Møller</i> : Arbejdsret og Arbejdsmulighed ...	69
<i>K. L.</i> : Aarets Løb og Skolens Gang	71
Fra Elevforeningen	76

Elevmøde

afholdes

Valdemarsdagen

den 15. Juni

»Højskolebladet«s Bogtrykkeri i Kolding